

הלכות תפילין מזוזה וספר תורה פרק ט' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון פרק ט' — הלכות ספר תורה (רמב"ם)

הקדמה — סדר הרמב"ם אין ספר אהבה

דער רמב"ם האט קודם געקאווערט תפילין (ווייל עס איז א מצוה פון יעדן טאג, דער עיקר פון ספר אהבה), און מיט תפילין זענען מיטגעקומען אלע הלכות כתיבת סת"ם ווייל רוב הלכות זענען די זעלבע פאר תפילין, מזוזה, און ספר תורה. פרק ט' איז דער פראקטישער גייד — וויאזוי מ'שטעלט צוזאם א שלימע ספר תורה, מיט אלע פראפארשנס און מאסן.

הלכה: אורכה כהיקפה

„אין עושיין ספר תורה לא ארכו יתר על היקפו ולא היקפו יתר על ארכו” — די הויכקייט (אורך) פון דער ספר תורה זאל זיין גלייך מיט דער היקף (דער ארומנעמונג/circumference ווען עס איז צוגעראלט).

פשט: מ'דארף אכטן אויף די פראפארשנס פון דער ספר תורה: די הויכקייט זאל זיין אזויפיל ווי דער ארומפאנג ווען עס איז צוגעראלט. דאס איז א ענין פון שיינקייט — נישט צו הויך און שמאל, נישט צו נידעריג און גראב.

חידושים און הסברות:

1. **אורכה כהיקפה איז א מצוה, נישט מעכב.** דער רמב"ם מאכט קלאר אז דאס איז נישט קיין פסול אויב מ'האט עס נישט מקיים, נאר א „מצוה” — א שיינקייט-ענין. דער לשון „וצא המצוה” מיינט אז מ'איז מקיים דעם ענין פון אורכה כהיקפה, נישט אז עס איז א חיוב-מצוה ממש.

2. **ששה טפחים (כ"ד אצבעות ברוחב אגודל) — נאר אן עצה, נישט א חיוב.** דער רמב"ם ברענגט פון דער גמרא (ברייטא) אז רבי האט געזאגט: בגוויל איז דער אורך ששה טפחים. אבער דאס איז נאר אן אויסרעכענונג וויאזוי עס פלעגט אויסקומען בזמן התנאים מיט דער נארמאלער שרייב-סטיל. מ'קען מאכן גרעסערע אדער קלענערע אותיות, דיקער אדער דינער קלף, און ס'וועט אויסקומען אנדערש — אבי אורכה כהיקפה. עס זענען דא מיינונגען אז ששה טפחים איז דווקא (מיט א רמז אז די לוחות זענען געווען ששה טפחים), אבער דער רמב"ם הלכה למעשה האלט אז עס איז נישט דווקא.

3. **בקלף — „איני יודע”.** רבי האט געזאגט אז אויף קלף ווייסט ער נישט דעם שיעור. דער רמב"ם ברענגט דאס ווי עס איז. דער שיעור ביי קלף מוז זיין אנדערש ווייל קלף איז דינער פון גוויל (גוויל איז דער גאנצער עור, קלף איז נאר דער אינעווייניגסטער טייל). לכאורה דארף דער אורך ביי קלף זיין קלענער, ווייל דינערע בעלעטער מאכן א קלענערע היקף. עס ווערט געפרעגט: פארוואס זאגט דער רמב"ם „או פחות או יתר” ווען לכאורה זיכער דארף עס זיין פחות? דער תירוץ: דער רמב"ם האט נישט געשריבן אויף קלף און האט נישט געוואוסט דעם פרעציזן שיעור.

4. **„וכן” — אויך בגוויל גופא קען מען משנה זיין.** אויך בגוויל, אויב מ'מאכט פחות משה אדער יתר משה טפחים, אבי מ'פאסט אן די אותיות (מגדיל אדער מקטין) אז אורכה כהיקפה, איז מען יוצא.

5. **חקירה: צו אורכה כהיקפה מיינט פונקטליך גלייך?** דאס איז שווער צו מעסטן פונקטליך, ווייל עס ווענדט זיך ווי שטראף מ'ראלט צוזאמען. מסתמא מיינט עס „בערך” גלייך.

6. **דער רמב"ם האט „געסאלווד” א פראבלעם וואס די גמרא האט נישט געסאלווד.** די גמרא דערציילט אז רב הונא האט פרובירט צו מאכן אורך כהיקפה, און עס איז אים נאר איינמאל געלונגען. רבי אחא בר יעקב האט געשריבן אויף גגל-הויט (וואס איז דינער), און עס איז אים געלונגען — און ער האט אויף דעם געזאגט „נפשי” (מיין נשמה). ביי די גמרא איז עס

געבליבן אלס א זאך וואס „אמאל געלונגט, אמאל נישט”. דער רמב"ם אבער האט נישט געלאזט עס זיין א זאך פון מקרה. ער ברענגט אין לשון התשובה: „איך אפשר לכונו שלא יבוא בקיפול הנבחר בעל המקרה?” — ער האט אליין א ספר תורה געשריבן און מקיים געווען כתיבת ספר תורה כפשוטו, און האט אויסגעפיגערט א מהלך ווי אזוי דאס צו טון, און האט עס אראפגעשריבן אלס חסד פאר כלל ישראל. דאס ווערט באטאנט אלס „הכרת הטוב צום רמב"ם” — ער האט דאס געשריבן נישט צו מברר זיין א סוגיא, נאר צו העלפן אידן פראקטיש.

7. **פארוואס איז אורך כהיקפה אזוי שווער:** צוויי הויפט וועריאבלען: (א) די דיקייט פון די הויט — יעדע הויט איז אנדערש, וואס אפעקטירט דעם היקף ווען מען דרייט עס צוזאמען; (ב) די גרויס פון דעם כתב — גרעסערע אותיות מיינט ווייניגער שורות פער עמוד, וואס אפעקטירט וויפיל עמודים מען דארף אין גאנצן. אין דער אלטער צייט האט מען נישט געהאט א סטאנדארד תיקון סופרים מיט א פיקסירטע צאל עמודים (היינט איז עס 245 עמודים), און יעדער סופר האט אביסל אנדערש געשריבן.

הלכה: גליונות (ליידיגע שטח אויבן, אונטן, און צווישן עמודים)

גליון מלמטה — ארבע אצבעות; מלמעלה — שלש אצבעות; בין דף לדף — שתי אצבעות.

פשט: מ'דארף לאזן ליידיגע ספעיס ארום דער כתב: מער פון אונטן (4 אצבעות) ווי פון אויבן (3 אצבעות), און צווישן עמודים 2 אצבעות. דאס איז ווי מ'מאכט א שיינעם ספר.

חידושים און הסברות:

1. **פלאץ פאר תפירה — אצבע אחת ביי אנפאנג און סוף פון יעדע יריעה.** דער רמב"ם זאגט: „לפיכך צריך שיניח בתחילת כל יריעה ובסופה רוחב אצבע אחת כדי תפירה.” דאס מיינט אז די אצבע איז הויך פון דער תפירה — עס זאל בלייבן אן אצבע ליידיגע קלף אין דער ספר תורה גופא, נישט בלויז אלס פראקטישע עצה פאר'ן סופר. ווען מ'נייט צוזאמען צוויי יריעות, בלייבט צוויי אצבעות צווישן דף לדף (איין אצבע פון יעדע זייט).

2. **עקסטערע קלף פאר די עצי חיים.** „ויניח מן העור בתחילת הספר ובסופו כדי לגלול עמוד” — מ'דארף לאזן גענוג קלף צו ארומדרייען אויף דעם עץ חיים. די ערשטע און לעצטע יריעה דארפן זיין לענגער.

3. **ביי קליינע ספרי תורה:** דער מנהג איז אז ווען מען מאכט א קליינע ספר תורה מאכט מען נישט אזויפיל פלאץ פאר מארדזשינס — ס'קומט לויט די פעידזשעס אליין. דער רמב"ם האט אויך געזאגט אז ס'איז נישט מעכב. געוויסע מענטשן מאכן זייער קליינע ספרי תורה וואו די פראפארציעס אויבן און אונטן קומען אויס מאדנע — עס איז דא א ענין אז דער אות זאל זיין שיין גרויס, ס'מאכט גרינגער צו ליינען.

הלכה: כל השיעורים האלו למצוה

„כל השיעורים האלו למצוה, ואם חיסר או הותיר לא פסל” — אלע שיעורים זענען נאר למצוה (לכתחילה), און אויב מען האט נישט מקיים געווען די שיעורים, איז עס נישט פסול.

פשט: די שיעורים פון יריעות, עמודים, ריוח וכו' זענען נישט מעכב — עס איז נאר לכתחילה.

חידושים און הסברות:

1. **ביאור המילה „מצוה” — צוויי פארקערטע באדייטונגען:** דאס ווארט „מצוה” האט צוויי פארקערטע באדייטונגען אין לשון הרמב"ם: (א) אמאל

- **קשיא:** ווי אזוי קען מען מאכן א כרך אן תפירות? א איינצלנע עור איז נישט גענוג לאנג פאר א גאנצע תורה, מען מוז מערערע עורות צוזאמנייען. דער תירוקן: מען מוז שוין אין דעם שטאפל די תפירות מאכן כדי צו קענען א כרך פארמירן.

- **מהודק יפה יפה** — גוט פעסט צוזאמגעדרייט. דאס איז וויכטיג ווייל נאר אזוי קען מען אויסמעסטן דעם אמת'ן היקף פון דער תורה. אויב מען דרייט עס לויז, וועט דער מאס נישט שטימען.

שריט 3: אויסמעסטן דעם היקף — זעקס טפחים

מען לייגט צו עורות ביז דער היקף פון דער צוזאמגעדרייטער כרך איז זעקס טפחים.

פשט: מען מעסט מיט א „חוט של שני" (א פאדעם) אז דער היקף זאל זיין פונקט זעקס טפחים — דער שיעור רוחב הארון.

שריט 4: מאכן א קנה (מעסט-שטאב / רולער)

„עושה קנה שבו הוא מותח קו ישר, ויהא אורכו ארבעים אמות"

פשט: מען מאכט א מעסט-אינסטרומענט פון 40 אמות לאנג, כדי צו קענען אויסמעסטן די גאנצע לענג פון דער כרך.

הידושים:

- דער רמב"ם זאגט מען זאל אויך מאכן קלענערע חלוקות: „**ויחלק אצבע אחד ממנו**" — מען זאל צעטיילן איין אצבע אויף האלב, דריטל, פערטל, אז מען זאל קענען מעסטן פרעציוז. נישט אז מען זאל אלע אצבעות צעטיילן, נאר איין אצבע זאל האבן די סאב-חלוקות, און ווען מען קומט אן צו א שטיקל, נוצט מען יענע.

שריט 5: אויסמעסטן יעדע עור

„וימדוד כל עור ועור... עד שידע כמה אצבעות יש בכל עור ועור, כדי שידע כמה אצבעות באורך כל הכרך"

פשט: מען מעסט יעדע איינצלנע עור מיט דער רולער, רעכנט צוזאמען, און ווייסט דעם סך הכל פון דער גאנצער כרך אין אצבעות.

שריט 6: מעסטן דעם כתב אויף באזונדערע עורות

„נוטל עורות אחרות, שנים או שלשה, לבדוק בהם שיעור הכתב, וכותב בהם דף אחד"

פשט: מען נעמט אנדערע עורות (נישט די וואס זענען שוין אין דער כרך) און שרייבט א פראבע-דף, כדי צו מעסטן דעם שיעור פון דעם כתב.

הידושים:

- פארוואס באזונדערע עורות: די כרך-עורות האבן שוין אריינגעלייגט אסאך ארבעט (מעסטן, צוזאמקאנעקטן), מען וויל זיי נישט פארדארבן מיט א טעסט.

שריט 7: אויסרעכענען דעם כתב — וואס מען דארף און וואס מען ווייסט שוין **פשט:** די הויך פון דער דף (17 אצבעות) ווייסט מען שוין — 24 אצבעות מינוס 3 גליון למעלה מינוס 4 גליון למטה = 17. אבער די ברייט פון דער דף און די צאל שורות איז תלוי אין דעם כתב פון דעם סופר.

הידושים:

- **רוחב הדף** ווענדט זיך אין כתב: מען דארף 30 אותיות אין א שורה, אבער וויפיל אצבעות דאס נעמט ווענדט זיך ווי גרויס דער סופר שרייבט.

- **מנין השיטות** (צאל שורות) ווענדט זיך אויך אין כתב: ווייל „באותה שיטה מניחין כשיטה" — צווישן יעדע צוויי שורות דארף זיין א ליידיגער פלאץ ווי א שורה. אויב דער סופר שרייבט הויכע אותיות, וועט ער האבן ווייניגער שורות אויף דער דף.

שריט 8: אויסרעכענען וויפיל דפים פאסן אין דער כרך

„ימדוד רוחב הדף... ויעשה על רוחב הדף שתי אצבעות בין דף לדף, ויחשוב כמה דפים יבואו בכרך"

מיינט „מצוה" א ממש'ע חיוב — אז מען איז מחויב עס צו טון; (ב) אמאל מיינט „מצוה" דווקא דאס אפאזיט פון חיוב — עס איז שייך/ראוי צו טון, אבער נישט מעכב. דא, „למצוה" מיינט: עס איז א גוטע זאך, אבער נישט מעכב.

2. **פארגלייך מיט „מצוה מן המובחר" אין פרק ז':** דער רמב"ם נוצט אין פרק ז' (וועגן יריעות) דעם לשון „**כל הדברים האלו לא נאמרו אלא למצוה מן המובחר**". דער טייטש איז: צו טון די מצוה אויף דעם מערסט אויסגעוועלטע וועג — מיט אלע הידורים. דארט רעדט ער פון „זה קלי ואנוהו". עס ווערט מסופק צי „למצוה" דא איז דאס זעלבע ווי „מצוה מן המובחר" דארט, אדער עס איז א קיצור דערפון.

3. **ראיה פון רב הונא (כתב סופר):** דער כתב סופר ברענגט א ראיה אז די שיעורים זענען נישט מעכב: די גמרא דערציילט אז רב הונא האט געשריבן זיבעציג ספרי תורה (אין מאנכע גירסאות: זיבן), און נאר איינע איז אים געלונגען אז עס זאל זיין אורך כהיקפה. דער רמב"ם האט פארשטאנען אז די אנדערע ספרים זענען געווען כשר — רב הונא וואלט דאך נישט געשריבן ספרי תורה וואס זענען פסול. נאר, ער האט נישט געהאט די „מצוה מן המובחר".

4. **קאנטער-פונקט צו דער ראיה:** אין דער גמרא שטייט „ולא נשתייר אלא אחד שכל השאר פסולים היו" — וואס קלינגט ווי די אנדערע זענען טאקע פסול געווען! ווי קען מען דאס ברענגען אלס ראיה אז עס איז נישט מעכב? דער תירוקן ווערט נישט קלאר אויסגעלייזט.

5. **צי מען דארף בכלל א ראיה:** אפשר דארף מען גארנישט קיין ראיה — דער רמב"ם האט א כלל אז אויב עס שטייט נישט בפירוש אין דער גמרא אז עפעס איז מעכב, נעמט מען אן ביי דיפאלט אז עס איז נישט מעכב. ס'איז דא זייער אסאך פרטים אין יעדע מצוה, און נאר וואס שטייט בפירוש אז עס איז מעכב, איז מעכב.

דער רמב"ם'ס פראצעדור פאר אויסרעכענען און צוגרייטן א ספר תורה

„יתכוין עד שיעשה הספר אורך כהיקפו או היקף כאורכו" — מען זאל בכוונה צוגרייטן אז דער ספר תורה זאל אויסקומען אז דער אורך (הייך) זאל זיין גלייך מיט'ן היקף.

פשט: דער רמב"ם גיט א סיסטעמאטישן פראצעס ווי אזוי א סופר זאל צוגרייטן זיין ספר תורה אז דער כתב זאל פונקטליך אריינפאסן אין די קלף. דער עיקר עצה: **פאר דו הייבסט אן צו שרייבן, זאלסטו שוין וויסן וויפיל קלף דו דארפט.**

שריט 1: צושניידן די עורות

מען זאל קודם צושניידן אלע עורות.

פשט: מען שניידט די עורות גלייך — דער טאפ און באטאם — אז יעדע יריעה זאל זיין דער ריכטיגער הויך (זעקס טפחים = 24 אצבעות).

הידושים:

- „מרובע" אין דעם קאנטעקסט מיינט **נישט** א סקווער (קוואדראט), נאר בלויז אז מען שניידט עס גלייך — דער טאפ און באטאם זאלן זיין גראד. עס קען זיין א רעקטענגל. דאס ווארט „מרובע" דא מיינט בלויז „קיצר וחד לכל" — א לשון פון מלכים — גלייך צושניידן.

- ווען מען קויפט היינט קלף קומט עס שוין צוגעשניטן, אבער ווען מען קויפט אן אריגינעלע עור דארף מען עס אליין צושניידן.

שריט 2: מאכן א כרך — צוזאמדריייען אלע עורות

„ואחר כך גולל העורות ועושה מהן כרך אחד, מהודק יפה יפה"

פשט: מען לייגט אלע צוגעשניטענע עורות צוזאמען און דרייט זיי אויף אין איין כרך (רָאָל), גוט פעסט צוזאמגעדרייט.

הידושים:

פשט: מען מעסט דעם רוחב פון דער פראבע-דף, לייגט צו 2 אצבעות בין דף לדף, און רעכנט אויס וויפיל דפים פאסן אריין אין דער גאנצער כרך. דער חשבון איז פשוט: אויב דער כרך איז (למשל) 1000 אצבעות, און יעדע דף מיט דעם ריווח איז 12 אצבעות, קומט אויס בערך 83 דפים.

שריט 9: אויסרעכענען וויפיל דפים מען דארף פאר דער גאנצער תורה „ויערוך כמה נכתב בדף זה שבדק בו מן התורה כולה... משער לפי ספר שכותב בו”

פשט: מען דארף וויסן וויפיל פראצענט פון דער תורה איז אין דער פראבע-דף. מען זאל **משער זיין** (שאצן) לויט דער ספר תורה וואס מען קאפירט פון — מען צייל אפ וויפיל דפים יענע תורה האט, און רעכנט אויס.

חידושים:

- דער רמב"ם זאגט **נישט** אז מען זאל פונקטליך נאכשרייבן פון יענע ספר — נאר מען זאל **משער** זיין. דאס איז א שאצונג, נישט אן עקזאקטע קאפיע.

- דער מעטאד: אויב יענע תורה האט 200 דפים, ווייס איך אז איך דארף 200 מאל אזויפיל פלאץ ווי מייין פראבע-דף.

שריט 10: אנפאסן דעם כתב

„**וואם הדפים גייען ארויס פון די תורה — ירחיב בכתב עד שיסמוך מן הדפים. ואם יתר מן הדפים — ימעט בכתב.**”

פשט: אויב דער חשבון ווייזט אז מען האט צופיל פלאץ (צו ווייניג דפים), זאל מען שרייבן א **גרעסערע** כתב. אויב מען האט צו ווייניג פלאץ, א **קלענערע** כתב.

חידושים:

1. **דער רמב"ם'ס חידוש להלכה — מען פאסט צו דעם כתב צום פארמאט, נישט פארקערט.** דער רמב"ם האלט אז דער עיקר פאקוס זאל זיין אויף דעם פארמענט (עורות) און די פראפארציעס פון דער ספר תורה, און דער סופר זאל צושטעלן זיין כתב לויט דעם. דאס איז א חידוש, ווייל מען קען טענה'ן אז די גמרא האלט אז דער כתב זאל זיין לויט ווי דער סופר האלט אז ס'איז שייך — נישט אז מען זאל עס מאכן גרעסער אדער קלענער צוליב טעכנישע סיבות. דער רב אין דער גמרא וואס האט געזאגט „לא אתרמי לי" האט אפשר נישט געזאגט אזוי ווייל ער האט נישט געוואוסט פון דער עצה, נאר ווייל ער האט געהאלטן אז ס'איז נישט ריכטיג צו טשענדזשן דעם כתב צוליב טעכנישע באדערפענישן.

2. **שיינקייט פון דער ספר vs. פונקטליכקייט פון פראפארציעס:** דער רמב"ם האלט אז די מצוה מן המובחר אז די ספר זאל זיין שייך (כתב יפה, שיינע פראפארציעס) איז וויכטיגער ווי דאס אז דער סופר זאל שרייבן מיט זיין „נאטירליכע" כתב-גרויס. אין דער גמרא שטייט אז ס'דארף זיין כתב יפה, אבער ס'שטייט נישט וועלכע סייז כתב ס'זאל זיין — סייז כתב איז נישט מעכב.

3. **[דיגרעסיע: די שוועריקייט פון שרייבן א ספר תורה אלס פראיעקט:]** ענדיגן א גאנצע ספר תורה מיט אלע הלכות איז א ריזיגע אונטערנעמונג. קודם כל דארף מען ארבעטן אויף די טעכנישע זאכן — קויפן עורות, צוגרייטן אלעס — און ערשט דערנאך שרייבן. דאס איז אנדערש ווי איינער וואס וויל סתם אין א ווארימע מאמענט אראפשרייבן א שיינע חלק פון דער תורה.

4. **[דיגרעסיע: משה רבינו'ס דרייצן ספרי תורה:]** משה רבינו האט געשריבן דרייצן ספרי תורה אין איין טאג. דער נס איז נאך גרעסער אויב מען רעכנט אז ער האט אויך געדארפט מאכן אלע חשבונות פון קלף, פראפארציעס, א.א.וו. אבער ביי משה איז עס געווען א נס.

5. **[דיגרעסיע: דער אלטער וועג פון שרייבן:]** אמאל האט א מענטש נישט געהאט אזויפיל קלף אויף איינמאל. ער האט אנגעהויבן צו שרייבן ווען ער האט געטראפן א גוטע שטיקל קלף, געשריבן א פרשה, און שפעטער ווייטער. דער רמב"ם'ס חידוש איז אז מען זאל דווקא נישט אזוי טון, נאר פלאנען פון אנהייב.

הלכה: חלוקת העורות לדפים — ווען א יריעה ענדיגט זיך אין מיטן „ומחלק כל עור ועור דפין דפין כפי רוחב הדף שבדק בו... יניח ממנו רוחב אצבע כדי תפירה... ויקצוץ השאר... ואין צריך לחשוב עתה... שלא נופל מנין הדפים ולא מוסיף על מנין הדפים.”

פשט: מען טיילט אויס יעדע עור אין דפים לויט דעם ברייט וואס מען האט שוין פריער אויסגערעכנט. ביי דער ענד פון א יריעה בלייבט איבער פלאץ פאר תפירה (אן אצבע), און דעם רעשט שניידט מען אפ. מען דארף זיך נישט זארגן אז דאס רואינירט דעם חשבון.

חידושים:

1. **דער חידוש — מען דארף זיך נישט זארגן וועגן איבעריגע פלאץ אויף א יריעה:** א מענטש קען מיינען אז ווייל יעדע עור (פון א בהמה) איז א רענדאם לענג — איינס לענגער, איינס קערצער — וועט עס נישט פונקט אויסקומען מיט גאנצע דפים. ווען נאך פיר דפים בלייבט איבער נאר פלאץ פאר א האלבע דף, מיינט דער מענטש אז זיין גאנצער חשבון ווערט רואינירט. דער רמב"ם זאגט: זארג זיך נישט! דו האסט שוין טראנספערירט דיין סייז פון דער גאנצער תורה אויף א פונקטליכע צאל עמודים. דו קענסט שניידן דעם איבעריגן פלאץ, צולייגן נאך א יריעה, און ווייטער רעכענען לויט דיין חשבון פון עמודים — ס'וועט נישט צולייגן און נישט אראפנעמען פון דער צאל דפים.

2. **דער יסוד:** אמאל ווי דו האסט אויסגערעכנט וויפיל עמודים דו דארפט, ביסטו שוין נישט אפהענגיג פון דער לענג פון דער תורה אלס גאנצעס — דו רעכנסט נאר לויט עמודים.

3. **צווישן דפים און ביי ענד פון יריעה:** צווישן יעדע צוויי דפים דארף זיין צוויי אצבעות. ביי דער ענד פון א יריעה (וואו מען ניט צו די נעקסטע) דארף מען איבערלאזן אן אצבע פאר תפירה, אבער פלוס מער ווי אן אצבע — דער רמב"ם האט שוין פריער געזאגט אז צווישן דפים דארף זיין צוויי אצבעות.

הלכה: שיעור רוחב הספר — שש אצבעות

דער רמב"ם'ס גאנצע חשבון איז אנגענומען אז מען וויל מאכן זעקס טפחים רוחב. **רוחב הספר יתר על שש אצבעות, ששה פוסה ששה.** אויב איינער וויל מאכן א קלענערע ספר, רעכנט ער ווייטער מיט דעם זעלבן חשבון.

הלכה: שיעור אגודל — שבע שעורות

„**רוחב האגודל אמרו בכל השיעורים האלו, ובו שיערה תורה, והוא הבינוני. וכבר דקדקנו בשיעורו ומצאנוהו שהוא רוחב שבע שעורות בינוניות זו בצד זו דחוקות. והוא כערך שתי שעורות ברוחב. וכל טפח — ארבע אצבעות. והאמה — שש טפחים.**”

פשט: דער אגודל (גודל) וואס מען נוצט פאר אלע שיעורים איז א „בינוני" — דער רמב"ם האט אים געמאסטן און געפונען אז ער איז גלייך צו דער ברייט פון זיבן בינוניות שעורות (בארליס) צוזאמגעדריקט איינס לעבן דעם אנדערן, אדער צוויי שעורות אין דער לענג. א טפח איז פיר אזעלכע אצבעות, און אן אמה איז זעקס טפחים.

חידושים:

1. **פארוואס שעורות?** דער רמב"ם האלט משמע אז שעורות זענען א מער סטאנדארטיזירטע מאס ווי מענטשלעכע פינגערס, וואס טשענדזשן זיך מער צווישן מענטשן.

2. **„בינוני" — וועמענס בינוני?** אין דער גמרא שטייט נישט „גודל בינוני." דער חילוק צווישן פינגערס פון פארשידענע מענטשן — אידן אין תימן, אין מעקסיקא, אין פארשידענע פלעצער — קען זיין באדייטנד. דער רמב"ם'ס „בינוני" דארף מען אויסרעכענען אין יעדע פלאץ באזונדער.

3. אויב א יריעה האט 9 דפים — „אין נזהרין שלא ירבו על תשעה דפים" — מען קען עס צוטיילן: ארבעה לכאן וחמש לכאן.

4. דאס אלעס גילט „בתחלת הספר ובאמצעו", אבער נישט בסוף.

הלכה: תפירת היריעות — מיט גידין

„אין תופרין היריעות אלא בגידין של בהמה או חיה טהורה, ואפילו מנבילות וטרפות... לפיכך אם תפרן שלא בגידין, או בגידי בהמה טמאה, פסול."

פשט: מען נייט יריעות נאר מיט גידין פון א טהור'ע בהמה אדער חיה, אפילו נבילות וטרפות. דאס איז א הלכה למשה מסיני. אויב מען האט גענייט מיט אנדערש — פסול.

חידושים:

1. דער פסול איז נישט פערמאנענט — מען קען עס צונעמען און צוריק צוזאמנייען מיט כשר'ע גידין.

2. **[דיגרעסיע: תפילין]** — ביי תפילין של יד האט דער רמב"ם געזאגט לכתחילה דארף זיין עור אחד, בדיעבד קען מען צוזאמלייגן. די בתים פון תפילין דארפן זיין פון איין עור, נישט צוזאמגעקענעפלעטע שטיקלעך.

הלכה: וויאזוי מען נייט — נישט פון אויבן ביז אונטן

„כשמניח שתי יריעות זו אצל זו, אינו תופר כל היריעה כולה מתחלה ועד סוף" — מען לאזט אביסל אפן אויבן און אונטן, „כדי שלא יקרעו בעת שגוללין אותה."

פשט: מען נייט נישט די גאנצע לענג פון אויבן ביז אונטן, נאר מען לאזט אביסל אפן ביי ביידע ענדן.

חידושים:

1. דער טעם איז פראקטיש — אויב מען וואלט גענייט טייט פון אויבן ביז אונטן, וואלט זיך דער קלף צוריסן **אינמיטן** ווען מען גלל'ט (רולט) די תורה. דאס וואלט געווען שווער צו פיקסן.

2. אויב מען לאזט אביסל אפן, און עס רייסט זיך — רייסט עס זיך נאר אויבן אדער אונטן, וואס איז **גרינגער צו פיקסן**.

3. דער שטח וואס איז שוין אפן קען נישט ווייטער רייסן, אזוי אז דער דרוק ווערט אפגעלאזט אן שאדן. דאס איז א כלל'דיגער יסוד אין מלאכת ספר תורה: מען דארף אלעמאל לאזן אביסל ספעיס, נישט מאכן אלעס צו טייט (צו ענג). ווייל ווען עס איז צו מדויק, צו שטראף, צעברעכט עס זיך צו גרינג.

הלכה: עמודי עץ חיים

„ועושה לו שני עמודים של עץ, אחד בתחלתו ואחד בסופו, ותופר העור שבה בתחלה ובסוף על העמודים בגידים כדי שיהא נגלל עליהם."

פשט: מען מאכט צוויי העלצערנע שטעקנס (עצי חיים), איינס אין אנהייב און איינס אין סוף, און מען נייט דעם עור אויף די שטעקנס מיט גידין, כדי מען זאל קענען איינראלן דעם ספר תורה אויף זיי.

חידושים:

1. דער רמב"ם זאגט בפירוש „של עץ" — דאס מיינט אז עס איז א הלכה אז די עמודים דארפן זיין פון האלץ. היינטיגע צייטן זענען דא עצי חיים וואס האבן גאלדענע אדער זילבערנע באשלאגן אויבן און אונטן, אבער דער עיקר עץ אינעווייניג בלייבט פון האלץ — די גאלד/זילבער איז נאר א באצירונג, נישט דער עץ גופא. עס ווערט געפרעגט צי דאס איז א דין לעיקובא אדער נאר א מנהג, און עס בלייבט אומקלאר.

2. אויף האלץ קען מען אויך ארויפנייען מיט תפירות (גידין), וואס קאנעקט דעם פארמענט צום עמוד. אנדערע מאטעריאלן וואלטן נישט ערלויבט אזא

3. **רבי חיים נאה'ס שיעור:** רבי חיים נאה זאגט אז דער שיעור אגודל איז צוויי סענטימעטער.

דער רמב"ם'ס אייגענע ספר תורה — פרטי'ע מאסן

„ספר תורה שכתבתי אני" — רוחב כל דף ארבע אצבעות (מיט שורות וואס נעמען צוויי אצבעות ברייט), 51 שורות אויף יעדע דף, 226 דפים אינגאנצן, און דער אורך פון גאנצן ספר — בערך 1,366 אצבעות.

פשט: דער רמב"ם האט פריער געגעבן א מעטאד וויאזוי מען קען אליין אויסרעכענען די פראפארציעס. יעצט זאגט ער: אויב מען וויל נישט אליין רעכענען, קען מען פשוט נאכמאכן זיינע נומערן.

חידושים:

1. 51 שורות פאסט אריין אין דעם רמב"ם'ס פריערדיגע כלל אז עס דארף זיין צווישן 48 און 60 שורות לויט מנהג הסופרים.

2. 226 דפים איז **קלענער** ווי אונזערע היינטיגע ספרי תורה (245 עמודים) — דאס איז אינטערעסאנט.

3. דער רמב"ם דערמאנט אז ער האט גענוצט **עורות אילים** (ווידער-פעלן), און אויב מען נוצט דעם זעלבן טיפ קלף, קען מען מקיים זיין דעם חשבון פון דעם רמב"ם.

4. דער נומער 1,366 אצבעות — עס ווערט אנגעדייט אז דא ליגט אפשר א „סוד" פון מקובלים, אבער עס איז נישט קלאר וואס דער סוד איז.

5. דער רמב"ם אליין זאגט אז עס קען זיין „חסר דף או שתיים או שלש או יתר" — דאס הייסט, דער אורך והיקף איז נישט פונקטליך, מען קען האבן צוויי-דריי דפים מער אדער ווייניגער.

6. עס ווערט געפרעגט צי היינטיגע סופרים טשעקן דעם חשבון פון ארכו כהיקפו. בדרך כלל ווייל קלף איז נישט זייער דיק, ארבעט עס זיך אויס.

7. **[דיגרעסיע: פראפארציאנאליטעט]** — ווען דער קלף איז זייער דיק און מען שרייבט גרויסע אותיות, קען דער היקף ווערן מורא'דיג לאנג און דער אורך שמאל — דיספראפארשיאנעל, וואס איז נישט שיין. אבער בדרך כלל ארבעט עס זיך אויס.

8. **[דיגרעסיע: מגילה]** — א מגילה ווערט געבראכט אלס דוגמא פון דיספראפארציאנאליטעט — מענטשן האבן מגילות מיט נאר 11 שורות וואס זענען זייער לאנג און שמאל, וואס זעט „פאני" אויס. עס ווערט דערמאנט א „rule of thirds", פון דיזיין — אז ארכו כהיקפו איז א זייער עסטעטישע הלכה.

9. **[דיגרעסיע: תפילין]** — ביי תפילין האט דער רמב"ם אויך געזאגט אז מרובע מיינט פראפארציאנאליטעט, נישט נאר אז עס זאל זיין קוואדראטיש אין ברייט, נאר אויך אזוי ווי ארכו כהיקפו.

הלכה: יריעות — שלשה דפין ביז שמונה דפין

„אין עושין ביריעה פחות משלשה דפין ולא יותר משמונה דפין."

פשט: יעדע יריעה (אין שטיק קלף וואס איז נישט צוזאמגענייט) זאל האבן מינימום 3 דפים און מאקסימום 8 דפים.

חידושים:

1. פארוואס נישט מער ווי 8? — מען דארף עס מעמיד זיין על התיבה, צו לאנג איז נישט שיין (ענין פון נוי). פראקטיש — א נארמאלע הויט פון א בהמה האט נישט פלאץ פאר מער ווי 8 דפים, אזוי אז דאס איז זעלטן א פראבלעם.

2. **בסוף הספר** — „אפילו פסוק אחד בדף אחד, עושין אותו דף לבדו" — ווייל דער סופר איז „סטאק" — ער קען נישט איבערשרייבן אלעס פון פריש, אזוי אז וואס עס בלייבט איבער ווערט א באזונדערע יריעה.

פארבינדונג.

4. רווח בין שורות vs. תוך שורות: ווען דער ריס גייט דורך דעם רווח צווישן שורות (נישט דורך די אותיות אליין) איז עס גרינגער צו פארעכטן, ווייל מען זעט נישט אזוי שטארק די תפירה.

הלכה: תפירת קרעים בגידין — מן המותר בפיד

„כל הקרעים — שטובעים את היריעות אלו לאלו בגידין מן המותר בפיד.“

פשט: אלע תיקונים פון קריעות דארפן געמאכט ווערן מיט גידין פון כשר'ע בהמות (מן המותר בפיד).

חידושים:

1. עס ווערט געפרעגט: איז דער דין פון מן המותר בפיד ביי קרעים אויך א הלכה למשה מסיני (ווי ביי דער הויפט-תפירה פון יריעות), אדער איז עס בלויז א ענין פון כבוד ספר תורה — אז אלעס וואס מען נוצט פאר א ספר תורה דארף זיין מן המותר בפיד? עס ווערט מסתבר אז תפירה בגידין איז הלכה למשה מסיני און מעכב, אבער דער דין פון מן המותר בפיד ביי קרעים קען זיין א

באזונדערער ענין פון כבוד.

2. וכל הקרעים יזהר שלא תחסר אות אחת — ביי אלע תיקונים מוז מען זיכער זיין אז קיין אות ווערט נישט פארלוירן אדער פארדארבן דורך דער תפירה.

3. דער רמ"א ברענגט אז עס זענען דא מנהגים וואס מען נוצט משי (זייד) צום צווייען קריעות, אדער אז מען לייגט א שטיקל פארמענט פון אונטן (אונטערלייגן) און מען באפעסטיגט עס מיט קליי (ליים) — דאס איז אויך א וועג צו פארעכטן א קריעה.

כללי'דיגער יסוד: ספעים און תפירה

עס ווערט אויפגעוויזן א כללי'דיגער יסוד אין מלאכת ספר תורה: מען דארף אלעמאל לאזן אביסל ספעים, נישט מאכן אלעס צו טייט (צו ענג). ווייל ווען עס איז צו מדויק, צו שטראף, צעברעכט עס זיך צו גרינג. מען דארף לאזן אז עס זאל זיך קענען סטרעטשן און אויפפענען אביסל. דאס איז דער טעם פאר דעם דין פון ונוח מעט למעלה ומעט למטה בלא תפירה — מען לאזט אביסל אפן אויבן און אונטן ביי די תפירות, אז עס זאל האבן ספעים צו באוועגן זיך.

דערמיט ענדיגט זיך פרק ט' פון הלכות ספר תורה.

תמלול מלא

הלכות ספר תורה פרק ט' — אורכה כהיקפה וגליונות

הקדמה — סדר הרמב"ם אין ספר אהבה

Speaker 1

רבותי, זאגט דער הייליגער רמב"ם, מיר לערנען אין הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה, פרק ט', הלכות ספר תורה. מיר גייען לערנען וויאזוי צו עקשטועלי מאכן א ספר תורה. יא?

Speaker 2

יא.

Speaker 1

האבן מיר שוין געלערנט די מצוה פון שרייבן א ספר תורה, מיר האבן געלערנט אלע דינים פון די כתיבה. יעצט גייען מיר לערנען כביכול די,

וויאזוי מ'זאל זאגן, די צוזאמשטעל פון די גאנצע ספר תורה, וויאזוי ס'דארף אויסזען א ספר תורה שלם.

רייט, איך מיינן אז דער רמב"ם האט קודם געקאווערט תפילין, ווייל תפילין איז די מערסטע ענין פון ספר אהבה, א מצוה וואס מ'דארף טון יעדן טאג. און מיט דעם, און היות פאר מצות תפילין דארף מען דאך מסביר זיין אלע הלכות כתיבת סת"ם, ס'איז א צוויילינג, ס'איז א שאד זיי אפצוטיילן, ווייל רוב הלכות זענען די זעלבע, ס'איז אזויווי איין המשך. איז מיט תפילין איז מיטגעקומען מזוזה, און מזוזה אליין איז מענין ספר אהבה. וואס קומט נאכדעם? ציצית?

Speaker 2

איך הער.

Speaker 1

כער, שוין. יעצט, "כמה יהא ארכה?" זאגט דער רמב"ם, די לענג פון דעם קלף וועט האבן צו טון היקפה, און די היקפה וועט האבן צו טון מיט ווי דיק די קלף איז. סאו מיר האבן פריער געלערנט אנפאנג הלכות סת"ם אז ס'איז דא צוויי מיני, דריי מיני, פון איין עור פון א בהמה איז דא דריי זאכן. ווען די גאנצע זאך איז גאנץ הייסט עס גויל, אנטשולדיגט, און ווען מ'טיילט עס צעטיילט מען עס איז דא קלף און דוכוסטוס. קלף איז די אינעווייניגסטע פארט, האב איך געדענקט, און דוכוסטוס איז די אוטסייד פארט.

יא, זאגט דער רמב"ם, ווען ס'איז די גאנצע גויל, דאס הייסט ווען ס'איז א זייער א דיקע פארמעט, איז די אורך דארף מען זען ס'זאל זיין ששה טפחים. וויפיל איז ששה טפחים? זאגט דער רמב"ם, "כ"ד אצבעות ברוחב אגודל של יד", פיר און צוואנציג פון די אצבע אגודל, פון די ברייט פון די אגודל.

דאס איז סתם א טייטש פון טפחים, וואס דאס קומט דא. ס'איז א טייטש פון טפחים. דאס איז אז די אורך לפי די היקף פון די גויל, און לפי די היקף פון קלף וועט עס זיין עובי קלף.

בקלף – איני יודע

Speaker 1

און אין קלף איז אויך בערך די זעלבע זאך, נאר אין קלף... אוי, זאגט דער רמב"ם, ניין, ער זאגט נישט, "ויהיה אורך הקלף", בעיסיקלי, דאס זאגט ער, "בקלף איני יודע". דער רמב"ם האט נישט די שיעור בקלף. וויאזוי האט ער עס געפיגערט אזוי? דאס איז אלעס א שטיקל גמרא. אזוי שטייט אין די גמרא א ברייתא, מ'דארף זאגן אז א ספר תורה זאל זיין ארוך כהיקפו. האבן זיי געפרעגט פאר רבי, נו, וויפיל זאל זיין די אורך? האט ער געזאגט, "בגויל אני יודע, שהוא ששה טפחים". אויף קלף ווייסט ער נישט. אזוי שטייט אין דער רמב"ם. און דער רמב"ם זאגט, "איני יודע" מיינט ער צו זאגן, עס זאל זיין ווייניגער, מער איז נישט קיין חילוק. די פוינט איז, עס זאל זיין אזוי אז עס זאל אויסקומען אז עס איז ארוך כהיקפו.

דיסקוסיע: פארוואס "או פחות או יתר"?

Speaker 1

און ממילא, וויבאלד ס'איז דא א רמב"ם, דאס איז נישט קיין חיוב, די ששה טפחים איז נישט קיין חיוב. די ששה טפחים איז בעיסיקלי אן עצה אז געווענליך, לויט די פסיידער ווי מ'פלעגט שרייבן דעמאלטס תורות, בזמן התנאים, איז גויל קומט אויס אז מיט זעקס טפחים קומט עס אויס. יא, אבער מיט קלף ווייסט ער נישט וויפיל ס'קומט אויס. אדער ס'דארף זיין מער, אדער ס'דארף זיין ווייניגער. איך מיי, לכאורה דארף עס זיין... לאמיר טראכטן, קלף איז לכאורה דינער פון גויל, רייט? ס'איז דינער, דו האסט דאך נאר האלב דערפון, אדער איך ווייס נישט, א האלב, א פערטל, דריי פערטל, איך ווייס נישט. קומט אויס אז ביי א קלף וועט עס זיין דינער, דארף מען עס מאכן וואס? די לענג וועט זיין אביסל קלענער. מ'דארף עס מאכן קלענער לכאורה, ווייל ס'וועט זיין דינער. נישט פארוואס זאגט דער רמב"ם "או פחות או יתר"? לכאורה זיכער דארף עס זיין פחות, און ער ווייסט נישט וויפיל פחות.

פארוואס האט דער רמב"ם אונז נישט געגעבן מ'זאל עס אויסרעכענען? ווייל ער ווייסט נישט, ער האט נישט געשריבן אויף קלף. באלד וועלן מיר זען, באלד וועלן מיר זען.

"וכן" – אויך בגויל איז ששה טפחים נישט מעכב

Speaker 1

יעצט, ביז באלד ברענגט דער רמב"ם די גמרא. דאס איז זיין וועג פון ברענגען וואס שטייט אין די גמרא. "וכן", זאגט דער רמב"ם, די זעלבע זאך, דאס איז נישט קיין חיוב, די ששה טפחים איז נישט קיין חיוב. די עיקר איז עס זאל זיין ארוך כהיקפו. האבן זיי אויסגערעכנט אז אזוי קומט עס אויס. ממילא, די זעלבע זאך איז אויך בגויל, יא, "פחות מששה או יתר מששה טפחים, אם ירצה לעשותו עב או דק, או להקטין האותיות או להגדילן". און ממילא קומט ווייטער אויס אז ס'זאל זיין ארוך כהיקפה. האט ער פארקערט, אויב ער וועט לאזן שישה וירחיב את כתבו, ער וועט מאכן

יא. א ספר תורה אויך, מ'דארף לערנען מיט אים יעדן טאג. אקעי. ספר תורה איז קאנעקטעד מיט הלכות קריאת התורה, ווייל ווען קומט א פרק נאך קריאת התורה, וויאזוי מאכט מען א ספר תורה? באט ס'מאכט סענס אז הלכות סת"ם זאל זיין צוזאמען. ס'איז נישט קאנעקטעד, דער רמב"ם קאנעקט עס אבער נישט קיינמאל. אז מ'דארף ליינען פון א ספר תורה, אפשר איין הלכה, אבער די מצוה צו האבן א ספר תורה איז סתם אזוי. אקעי.

יא, בקיצור, לערנען מיר די הלכה פון וויאזוי מ'מאכט א ספר תורה. זאגט די תורה, יא. אין דעם פרק איז דער רמב"ם זייער פראקטיש, און ממש ער געבט פאר מענטשן זייער קלארע גייד וויאזוי צו שרייבן א ספר תורה. סאו ער הייבט אן מיט הלכות און ער גייט מער און מער פראקטיש. ספעציפיקלי, לאמיר לערנען די הלכה מיט אונז. די גייד איז אויף איין הלכה, וויאזוי צו פארשטיין איין דין אין הלכות ספר תורה. אלעס אנדערש אפשר ווייסט מען שוין, מיר וועלן רעדן וועגן דעם.

הלכה א: אורכה כהיקפה

לשון הרמב"ם

Speaker 1

די הלכה איז אזוי: "אין עושיין ספר תורה לא ארכו יתר על היקפו ולא היקפו יתר על ארכו". די לענג פון די ספר תורה, דאס הייסט די הויכקייט פון די ספר תורה וואס מ'שרייבט, די לענגערע זייט, "היקפו" מיינט ווי לאנג די גאנצע ארומנעמונג פון די ספר תורה איז. מען מאכט צו די ספר תורה וויפיל ס'נעמט עס ארום.

Speaker 2

יא, בעיסיקלי די גארטל, מען לייגט א גארטל, סאו ווי לאנג די גארטל איז.

Speaker 1

יא, ווי לאנג די גארטל איז, יא.

און די סדר איז, מ'זאל נישט מאכן איינס לענגער פון די צווייטע. דאס הייסט, ס'זאל זיין די זעלבע לענג, ס'זאל זיין אורכה כהיקפה. יא, דער רמב"ם מאכט עס כלי עליוסעס, "לא ארכה יתר על היקפה ולא היקפה יתר על ארכה", נאר ס'זאל זיין די זעלבע. יא?

Speaker 2

יא.

Speaker 1

ווייל...

Speaker 2

און נישט פון שיינקייט, רייט? דאס גייט מאכן די ריכטיגע מעזשורמענטס פאר די ספר תורה, די פראפארשנס.

Speaker 1

יא, א רב, איך האב געזען א רב וואס איז מסביר געווען, הרב ר' צבי, אז א מענטש וואס איז זייער נידעריג און זייער גראב איז נישט שייך, אויך צו הויך און צו שמאל איז נישט שייך. ס'דארף זיין עפעס אינצווישן, אזוי בערך, אזוי אורכה כהיקפה. איך ווייס נישט צו ביי א מענטש איז עס ממש די זעלבע, באט ס'איז דא א געוויסע פראפארשן וואס זעט אויס נארמאל, וואס זעט אויס מענטשלעך.

Speaker 2

רייט, יא, ביי א מגילה למשל, וואו ס'איז נישט דא די הלכה, קומט דאך ארויס מער קריעטיוויטי, ס'איז דא אלע מיני זייער אינטערעסאנטע סייזעס פון מגילות. א ספר תורה קען מען דאך אויך מאכן קליין, אבער ס'דארף בלייבן א געוויסע פראפארשן.

שיעור הארך – ששה טפחים בגויל

Speaker 1

Speaker 1:

"לפניך צריך שיניח בתחילת כל יריעה ובסופה רוחב אצבע אחת כדי תפירה". ביי די סוף פון די יריעה און ביי די אנפאנג פון די יריעה דארף מען איבערלאזן פלאץ כדי תפירה. דאס ווייסט אונז דאך, מען גייט דאך צוזאמלייען. סא דארף מען לאזן א רוחב אצבע אחת. איז ער ממשיך, "כדי שיהיו בין כל דף ודף וכו' שתי אצבעות". ווען מען וועט נאכדעם זיי צוזאמבינדן, גייט זיין צווישן איין כתב און די נעקסטע כתב צוויי אצבעות. לכאורה דאס איז פשוט. העיקר איז ער זאגט אז מען דארף צולייגן פלאץ פאר די תפירה. ס'הייסט, די אצבע איז חוץ פון די תפירה. דאס איז אפשר די הלכה. און נאך א זאך. ס'זאל בלייבן טאקע אן אצבע. נישט אז די אצבע איז אן עצה פאר'ן סופר, נאר ס'זאל עקשעלי זיין אין ספר. די אצבע איז נישט מיט די תפירה.

פלאץ פאר די עצי חיים

Speaker 1:

"ויניח מן העור", נאך א זאך, חוץ וואס מען דארף מאכן אויף יעדע עמוד פלאץ, יא, די סוף פון די עמוד פון די ספר תורה און די אנפאנג פון די ספר תורה גייט ווערן געקאנעקטעד צו א שטיקל האלץ, צו א עמוד, וואס די רמב"ם גייט שפעטער זאגן, צו די... וואס הייסט דאס? די עץ חיים, וויאזוי אונז רופן מיר עס. דארף ער ארויפדרייען די עור אויף די האלץ. דארף בלייבן אן עקסטערע שטיקל פארמעט פאר יענץ. "בתחילת הספר ובסופו כדי לגלול עמוד". ס'דארף זיין די סייז פון אן עמוד, א געווענליכע עמוד פון א ספר תורה. סא בעיסיקלי, די ערשטע יריעה דארף מען מאכן מער ווי צוויי, דאס מיינט ער. די ערשטע יריעה דארף מען מאכן איין אצבע, און דא דארף מען מאכן מער. די ערשטע יריעה דארף זיין לענגער, און וואטעווער די אמאונט, אז מ'זאל קענען גיין.

כל השיעורין האלו למצוה

Speaker 1:

זאגט די רמב"ם, "כל השיעורין האלו למצוה", די אלע שיעורים איז למצוה. "וואס חיסר או הותיר", ער האט נישט געלאזט ביים אנפאנג ספר אדער ביים אנפאנג יריעה און אזוי ווייטער, "לא פסלו". ס'פאסלט עס נישט. ס'איז נאר א מצוה מן המוכחר. מ'זעט אסאך מאל, וואס איז דא למצוה ולעכב. למצוה מיינט אז ס'איז א מצוה. די ווארט מצוה, און דער רמב"ם האט געווענליך, די ווארט מצוה מיינט אז ס'איז ממש א חיוב פון א מצוה.

Speaker 2:

דו זאגסט אז די ווארט מצוה קען מיינען...

Speaker 1:

קען זיין, אבער ס'איז דאך די לשון.

הלכה ט: שיעור הגליון בתחילת הספר ובסופו — "כדי לגול עמוד"

וואס הייסט? די עץ חיים וואס אונז רופן עס. דארף ער דאך ארויפדרייען די אור אויף די האלץ. דארף בלייבן אן עקסטערע שטיקל פארשטעמנט פאר יענץ. דאס איז וואס דער רמב"ם זאגט "כדי לגול עמוד". עס דארף זיין די סייז פון אן עמוד, א געווענליכע עמוד פון א ספר תורה.

בייסיקלי, די ערשטע יריעה דארף מען מאכן מער ווי צוויי. דאס מיינט אז געווענליך א יריעה דארף מען האבן איין עמוד, אבער די ערשטע יריעה דארף מען האבן לענגערע, וואטעווער די אמאונט, כדי זיי זאלן קענען גיין אן עמוד.

הלכה י: "כל השיעורים האלו למצוה"

זאגט דער רמב"ם, "כל השיעורים האלו למצוה". די אלע שיעורים איז למצוה, און "אם חיסר או הותיר, לא פסלו". אויב ער האט נישט געהאלטן ביי די אנפאנג ספר אדער ביי די אנפאנג יריעה אדער ווייטער, פסלו'ט עס נישט, ס'איז נאר לכתחילה.

דיסקוסיע: די באדייטונג פון "למצוה" — צוויי פארקערטע מינינגס

ברייטערע אותיות, וועט עס נאך אלץ אויסקומען אורך כהיקפה, איז ער יצא המצוה. האט ער געמאכט די מצוה פון... דאס איז א מצוה, ווייל דאס איז נישט מעכב, די זאך פון אורך כהיקפה איז נישט קיין מעכב. ווען ס'איז געווען אזוי שפעט איז נאר א מצוה, דאס הייסט ער האט געטון א מצוה, ער האט געטון די מצוה פון מאכן א שיינע תורה אורך כהיקפה.

דיסקוסיע: וואס מיינט "יצא המצוה"?

Speaker 2:

יא, יעצט גיימיר לערנען... וואס די לשון איז יצא המצוה?

Speaker 1:

איך האב דיר יעצט געזאגט, דאס איז די פשוט. אקעי, יצא המצוה איז דא א מצוה, אזוי ווי דו פירסט אויס כל השיעורים. אלא למצוה, ער איז מקיים די מצוה. מצוה מיינט א שיינע זאך, זיכער.

Speaker 2:

יא, אבער נישט א מצוה.

Speaker 1:

יצא המצוה מיינט ס'איז מקיים די ענין פון אורך כהיקפה. די פוינט איז אז ס'שטייט נישט אין די גמרא, ס'שטייט סך הכל אז די שיעור פון ששה טפחים איז נאר אזויווי אן עצה טובה פאר די נארמאלע סייז וואטעווער ס'איז געווען בזמן הגמרא.

און למעשה שטעלט זיך אויס אז ס'איז בערך די זעלבע זאך, און מיט א קליינע שינוי איז אויך בסדר. נישט א קליינע שינוי, אויב דו מאכסט עס דורך דעם נאך אלץ אויס בערך אורך כהיקפה.

Speaker 2:

די בערך האסטו יא אריינגעלייגט יעצט.

Speaker 1:

וואס ער זאגט איז אז מ'קען... אקעי, דאס איז נאך א חקירה, איך ווייס נישט. ס'איז דאך אן עקסטערע חקירה וואס מ'דארף חוקר זיין צו די אורך כהיקפה מיינט אז ס'זאל זיין פונקטליך אורך, דאס איז זייער שווער, ווייל ס'ווענדט זיך ווי טייט מ'ראלט עס צוזאמען, איך ווייס נישט. סתם איז עס בערך.

אבער וואס ער זאגט דא איז סך הכל אז די ששה טפחים איז נישט אז... ס'איז דא יא וועלכע זאגן, ס'איז דא יא ווער ס'זאגט אז ס'איז דא א רמז אין ששה טפחים, די לוחות איז געווען ששה טפחים. ס'איז דא ריזענס פארוואס צו טראכטן אז ששה טפחים איז דווקא. אבער די רמב"ם זאגט ניין, ס'איז סך הכל אזוי האט רבי אויסגערעכנט אז ס'גייט אויסקומען אורך כהיקפה. דו מאכסט אנדערש, דו מאכסט קלענער די כתב אדער גרעסער, וועט עס זיין אויך גוט. די זעלבע מצוה, דו ביסט אויך מקיים, דו האסט אויך די ענין פון אורך כהיקפה.

הלכה ב: גליונות — ליידיגע שטח אויבן, אונטן, און צווישן עמודים

שיעור הגליון

Speaker 1:

אקעי, נאך איין הלכה. ס'איז אויך א מצוה, פון די שיינקייט פון וויאזוי מ'מאכט א תורה, מ'דארף לאזן אביסל פלאץ אויבן און אונטן פון די דף. אונז האבן שוין געהאט אויך אין הלכות מוזה אויף א קלענערע פארנעם, ווייניגער פלאץ. יא, גוט. דא איז ארבע אצבעות אויבן. גליון מלמטה. אונטן די גליון, די ליידיגע שטח, זאל זיין ארבע אצבעות, און מלמעלה איז שלש אצבעות. סא פון אונטן איז מער. פארוואס? ס'זאל אויסזען שייין. אזוי מאכט מען א ספר. פון אויבן נישט אזויפיל פלאץ ווי פון אונטן. אינטערעסאנט. ובין דף לדף זאל זיין שתי אצבעות. יא, ניין, גוט. ממילא, ארוםגענומען מיט ליידיגע ספעיס.

פלאץ פאר תפירה

אין מין גמרא. ער ברענגט די נוסח "שבע". איך ווייס נישט פארוואס. אין די גמרא שטייט אז רב הונא האט געשריבן זיבעציג תורות, און נאר איינע פון זיי איז געלונגען אז ס'איז געווען אורך כרוחב. און ס'שטייט אין די גמרא אז רבי אחא בר יעקב האט געשריבן איינס אויף די הויט פון אן עגל, און ס'איז געלונגען, און ער איז געשטארבן. יא, ווי ר' בונם פון אייווען האט געזאגט, "נפשי".

פארוואס, עפעס איז אן הערה צו עפעס איז א זאך? מען זעט אויס אין די גמרא אז לאוסקים אין א"ך כ"ף איז עפעס א גרויסע... עפעס א גרויסע... עפעס איז געווען דעם א סוד. קודם כל, ווייל ביי גוויל ווייסן מיר זיך נישט, יא. כדי מ'זאל דאס... ביי קלף ווייסן מיר זיך נישט, ס'איז דא איין סוד number one. און ס'איז זייער שווער, ס'איז א גרויסע ארבעט. דער רבינו האט געהאלטן צו מענטשן אז רוב אידן האבן נישט זוכה געווען קיין דעם חשיבות אבי תורה. ס'איז זיכער. דאס איז נישט פשוט. ער ווערן האט זיך אנגערעדט אז ער האט נישט זוכה געווען צו תהודות. יא, דאס איז פשוט.

דער רמב"ם'ס פראבלעם: וויאזוי צו מאכן אורך כהיקפו בכונה

און לכאורה, לאמיר יעצט גיין מיר זען. וואס איז דער רעיונפול וואס עס איז נישט לא ישראל מילא? ווייל, ל'תרמ"ן האט עס נישט געלונגען. אין אנדערע ווערט, ער האט אנגעהויבן צו שרייבן א תורה. ער האט נישט געמאכט א חש בפעדים, און זיי עס איז אויפקומען. דאס איז אויך טייער, נישט מעקב, אויב מען דארף נאך א רייע פאר דעם. ער האט סאכקעל געשריבן, ל'תרמ"ן האט עס געווארט, לאמיר זען צו עס האט געלונגען. עס איז נישט געלונגען, אפשר עס האט עס א ענין פון השגחה. אויב איינער איז א צייט, דער געלונגערט עס אים.

דאס איז זייער א אנדערע מין וועג פון פלאנען א ספר תורה, ווען מען דארף רעכענען עס כקפה, ווייל ער טראכט פון למשל, און דער גמרא זעט אויף אז עס איז א זייער א טייערע זאך. נישט יעדער איינער האט אייביג געהאט אזוי פיל קלאף. יא? איז דארף זאך, ווייל א מענטש הייבט אן ווען ער טרעפט א גוטע שטיקל קלאף, שרייבט ער א פרשה, און ער וועט עס שרייבן ווייטער... ירנאפטער געט ער דארט. עס איז א פשוט'ע זאך. יא, רעדט מען אז מען דארף האבן די גאנצע ספר תורה מיט אלע קלאף פלאנירט. ער דארף זאגן בעסקליגער זייער זייער. פארוואס דארפטו שוין זאגן וואס דארף... ס'איז ער וועכט אזוי אן אנדערע מינע וועג פון שרייבן א ספר תורה.

יא, נאכטער געט ער די problem אויף די קלאף אין א פינג וועדי. I don't know ווי you need that. מען דארף זיין א פשוט'ע זאך. היינט, ווען דאס שרייבט א תורה, דאס שרייבט מען. איך מיינ דעמאלט אויך האבן עס נאכגעשריבן אין אן אנדערע תורה, אבער... נישט מחייב, איז נישטא קיין שום חייב צו זיין א געוויסע אות אויף וועלכע עמוד און וועלכע פסוקים. וואס מע הערט אינזא שרייבן לויט וואס עס איז אן. אמאל איז געווען לענגער... אמאל קומט עס אויס לענגער, אמאל קומט עס אויס קערצער. ס'אווענדן זיך וויאזוי מען שרייבט. היינט ווען מען שרייבט, שרייבט מען שוין פון א פלאן. ס'איז זייער אנדערש.

אבער דער גמרא זעט נישט אויס פון באשטאפן א פלאן, ווייל מען זענען די אלע הלכות וועט א שירח פאר זיין, עס וועט נישט געמאכט א פלאן, און עס איז נישט געלונגען. איינמאל עס איז געלונגען, און געווענליך איז נישט געלונגען.

דער רמב"ם'ס חסד: ער האט געטאלוד די פראבלעם

זאגט דער רמב"ם, יעצט קומט דער רמב"ם, דא איז דער רמב"ם א זייער אינטערעסאנטע זאך, אז דער רמב"ם האט זייער שטארק געוואלט הגם אז דער הייליגער רבינו איז נישט געלונגען, ער האט נישט געמאכט קיין פלאן, נישט נאר ס'איז נישט געלונגען, ער האט אויך נישט געפלאנט, ווייל אויב ער וואלט געפלאנט וואלט ער אפשר געקענט אויספיגערן, אבער דער הייליגער רמב"ם איז געווען א איד וואס האט נישט געלאזט זאכן זאל געשען במקרה. ס'שטייט אין לשון התשובה וואס איינער האט אים געפרעגט, "איך אפשר לכונו שלא יבוא בקיפול הנבחר בעל המקרה?" ער האט נישט געווארט

דו האסט מיר געפרעגט די לשון, מ'זעט עס אסאך מאל, ס'איז דא מצוה און עיכוב. מצוה מיינט אז ס'איז א מצוה. די ווארט מצוה, הגם אין רמב"ם געווענליך די ווארט מצוה מיינט אז ס'איז ממש א חיוב, אז ס'איז א מצוה, אבער די ווארט מצוה לקבל על מצוה קען מיינען... קען זיין אז דו ביסט גערעכט, אז די ווארט מצוה איז די אפאזיט פון... ס'איז אמאל די אפאזיט פון חיוב, ממש די אפאזיט. נישט אז מצוה איז די חיוב.

דער רמב"ם נוצט די לשון "מצוה מן המובחר". אפשר אין אנדערע פלעצער. ניין, דא אין הלכות... מיר האבן גערעדט נעכטן אפשר די לשון "מצוה מן המובחר" צו טון כך וכך. "כל הדברים האלו לא נאמרו אלא למצוה מן המובחר" אין פרק ז'. נאכ'ן זאגן וויאזוי ער מאכט די יריעות, די גדולה, די קטנה, זאגט ער, "כל הדברים האלו לא נאמרו אלא למצוה מן המובחר".

וואס איז די טייטש? ניין, דעמאלטס פארשטיי איך. מצוה מן המובחר, אז דו מאכסט א מצוה... איך קען טייטשן דארט "עשייה", איך קען טייטשן דארט "עשייה". ס'קען זיין דאס איז די זעלבע למצוה. למצוה דא גאנץ צייט מיינט שיינקייט. מצוה מן המובחר דארטן רעדט ער פון זה קלי ואנוהו.

וואס איז די טייטש מצוה מן המובחר? איבער די טייטש פון די דריי ווערטער. מצוה... וואס איז די טייטש? צו טון די מצוה מן המובחר, צו טון די מצוה אויף די מערסט אויסגעוועלטע וועג. ס'איז דא אסאך וועגן פון טון די מצוה פון כתיבת ספר תורה, איז דאס צו טון אויף די מובחר'דיגע וועג פון האבן אלע די חומרות און הידורים. נישט חומרות, הידורים. יא, איך ווייס נישט צו מען קען אזוי טייטשן. איך מיינ אז ס'איז א קיצור פון "מצוה מן המובחר". די מצוה דארף מען טון פון די מצוה, די נארמאלע מצוה, וואס איז א מצוה, דארף מען טון פון די שענסטע. אבער דא, אסאך מאל זעט מען אז ס'איז דא "למצוה" און ס'איז דא "לעכב". "למצוה" מיינט שוין, ס'איז א מצוה צו טון, אבער מען מוז נישט טון.

ראיה פון רב הונא: דער כתב סופר'ס באווייז אז עס איז נישט מעכב

אינטערעסאנט, ער זאגט סתם אן הערה בעלמא, אז די ווארט "מצוה" האט אזוי צוויי פארקערטע מינינגס. אמאל מיינט עס "מצוה", די מצוה וואס איז אן ענין אין מצוה, וואס מען איז נישט מחויב, און אמאל מיינט עס "מצוה" להדיא אז מען דארף עס נישט טון. ער ברענגט פון די כתב סופר אז די רמב"ם וויל אונז זאגן אז ס'איז נאר א מצוה, אדער די רמב"ם וויל אונז זאגן אז די גמרא פארציילט אז רב הונא האט געטרייט צו מאכן אורך כרוחב, און ס'איז אים נישט געלונגען. זיבן ספרי תורה, און נאר איינס איז אים געלונגען. האט די רמב"ם פארשטאנען אז ס'מוז זיין אז ס'איז געווען כשר. רב הונא איז געווען רב הונא, ס'איז געווען כשר, ער האט נאר נישט געהאט די מצוה מן המובחר.

דאס איז די ראיה. ווער זאגט אז ס'איז נישט מעכב? ער זאגט דאך "ולא נשתייר אלא אחד שכל השאר פסולים היו". רב הונא טוט זיך אויף אז ער האט געשריבן זיבן ספרי תורה, און ער ווייסט נישט אז זיי זענען אלע פסול? נאר מיט איינס איז אים געלונגען צו האבן די מצוה מן המובחר. איך ווייס נישט, דאס איז די ראיה צו קענען מצוה.

איך ווייס אבער נישט אויב מען דארף א ראיה. איך מיינ אז זיי האבן געלערנט פריער, די רמב"ם האט אפשר אזא כלל, אז אזעלכע סארט זאכן, אדער אפשר דארף מען נוצן זייער שכל צו וויסן, אז ס'מוז שטיין אין די גמרא אז "אם לא עשה כן עיכב". ס'איז דא זייער אסאך פרטים והלכות אין יעדע מצוה. אין הלכות תפילין האבן מיר געזען, ס'איז דא זאכן וואס זענען מעכב, און ס'איז דא זאכן וואס זענען נישט. וויאזוי האט ער געוואוסט? ווייל ער געבט יעדע זאך זיין ווערטער. א זאך וואס שטייט נישט אויף דעם אז ס'איז מעכב, איז ביי דיפאלט נעמט מען אן אז ס'איז נישט מעכב, ווייל ס'מוז שטיין. איך ווייס נישט אויב מען דארף א ראיה.

די מעשה פון רב הונא און רבי אחא בר יעקב

יעצט גייען מיר עס לערנען. אבער דאס איז א וויכטיגע מעשה. די גמרא שטייט, מביא המעשה, די גמרא שטייט אז רב הונא האט געמאכט זיבן. ס'איז דא וואס זאגן זיבעציג, איך מיינ אז אין די גמרא שטייט זיבעציג. אזוי שטייט

איינער... יא, פאר דעם. קודם מאך באקסעס. קודם שניידן גראדע מאנט פון די גאנצע ארט. מרבייה. דאס איז שוין דיטעל. דאס איז שוין דיטעל. אזאין מינוט. יא, יא, יא, יא. די די.

די מעין עצה איז, אז פאר די הייבסט אן צו שרייבן, זאלסטו וויסן ווי סאך אר דו דארפט אז דיין תורה זאל אויסקומען נאך קיין כפרה. וואס ווענדט זיך אויף די... דאס ווענדט זיך בעיקר אויף די דיקקייט פון די הויט. נעם דאן, קויף דיין דינע גאנצע הויט אויף איינמאל, די גאנצע כליף אויף איינמאל. און, רייעס, ער מאכט לייגעס אריין אין דיין תורה, ער מאכט שוין כלי התורה, א ליידיגע תורה. רייט, ער האט א ליידיגע תורה דעם מענטש. רעכענען, אויב ס'קומט אויף צו דיין לייגעס ווי קליף, און אויב ס'קומט אויף צו דיין לייגעס ווי קליף. יעצט האסטו דיין פעיער, דאס איז די רעכענונג. יעצט דארפטו זיך אריינפירן דיין כתב אין דעם.

און וואס זאלסטו טון? זאגסטו, די קאפי איז דאך פון א ספר. זאגט דער רמב"ם, דער רמב"ם האט יא געזאגט, מ'דארף געוויסע וויפיל עמודים דו האסט פרק, קאפי פון א ספר. מאך א חשבון, הייב אן צו שרייבן איין עמוד, זע לויט דעם חשבון צו ס'גייט אריין פארט.

איבערבליק פון דעם מהלך

Speaker 1:

ער האט א ליידיגע תורה, דער מענטש, און ער רעכנט, ס'קומט דא צו דיין, לייגט ער אהער די קליף, און האט ער פאר זיך די קליין יריעה אראפ. יעצט האט ער דעם פעיער, דאס האט ער, יעצט דארף ער זיך אריינפירן זיין כתב אין דעם. און וואס זאל ער טון?

זאל ער, דו קאפיסט דאך פון א ספר, זאגט דער רמב"ם, דער רמב"ם האט יא געזאגט, מען דארף וויסן וויפיל עמודים האסטו פריער געקאפיט פון א ספר, מאך א חשבון, די עמוד צו שרייבן איין עמוד, זע לויט דעם חשבון צו ער גייט אריינפירן, אויב ס'וועט נישט אריינגיין מאך עס קלענער, אדער ס'פירט צופיל מאך עס גרעסער, און פיגער אויס, מאך א קאלקולעישאן צו וויסן אז דיין כתב גייט אריינפירן אין די תורה פונקטליך, דאס איז די גאנצע זאך, ס'איז זייער סימפל, ער גייט אין דיטעילס, אבער ס'איז ווערי סימפל, זיין מהלך איז זייער סימפל אז ס'קען בי.

און נאכדעם זאגט דער רמב"ם, שפעטער זאגט דער רמב"ם, וואס לויט וואס ער האט אויסגערעכנט, זאגט ער פונקטליך וויפיל מען קען טון, און מען דארף שוין אפילו נישט מאכן די חשבון, ווייל דער רמב"ם האט שוין געזאגט געוויסע נאמבערס אויף יעדער זאך, שטימט? יא. שוין, ער זאגט זיך אזוי, מסכים? יא. ס'איז נאכדעם ווייל ער זאגט די, אן נישט, אסאך דיטעילס וואס ער זאגט אפשר פעלט נישט אויס אפילו, גארנישט.

שריט 1: צושניידן די עורות — "מרבע"

Speaker 1:

מער סחיל, אבער מיר רביה מיינט נישט צו זאגן האבן אכט סקווער, ווייל ער שניידט נאך נישט יעצט מויסטער. ער שניידט יא, אבער... ער עמענדזשינט נאר אויף די סייז פון די הויז, און רבי. איך מיינ די רבי מענדזשינענישט. מ'קען אלעס טויר מיט א אימערגינעיש ווי מען קען מענישט געטראכטן, אבער רבי'ים מיינט נישט רבי'ים, איך האב געזען ווייל ר' מיינט אז עס מיינט וויל שרייבן די רוחס בעיקא, ווייל עס עס קען זיין רעקטענגל, עס קען זיין לענגער ווי ס'איז ברייט, עס מיינט נישט א סקווער, עס מיינט אר'ס כאקל, ער קומט ניש ס'קווערס, עס קומט ניש פסח, אהייך ווייס אז מען קויפט אן אריגינעל, היינט קויפט מען קלאף, קומט עס שוין, אבער ווען מען קויפט אן אור, קומט עס, וואטעווער, קודם שניידט ערס, ואוזר רוחק, ווארער מעם קשו, שוי תפחים, קצה ועכר לכל, איך זאל זיין גראד, זאל זיין איין ירוי זעקס תפחים, איין זיבן תפחים, דאס איז די ערשטע זאך, קודם שניידט אויף אין די אלע אורות, that's all, that's what my רביה מינס, just means, cut it straight, עס מיינט, עס האט נישט גארנישט סקווער, נישט קיין שום ענול אין סקווער.

אז ס'זאל געלונגען. וויאזוי מאכט מען אז ס'זאל לכתחילה ווערן? מען מאכט א גוטע פלאן אז די תורה זאל אויסקומען אורך כהיפה.

האט דער רמב"ם געשריבן א תורה אליין פאר זיך, ער האט מקיים געווען די מצוה פון כתיבת ספר תורה כפשוטו, און ער האט אויסגעפיגערט א גאנצע מהלך וויאזוי דאס צו טון, און ער האט אונז פארציילט די פלאן, ער האט אראפגעשריבן פאר אונז די פלאן אין זיין ספר וויאזוי אזוי מ'קען עס טון.

זאגט דער רמב"ם, יא? איז דאך אן הכרת הטוב צום רמב"ם, ווייל דאס איז א פלאן וואס ער האט געשריבן אלס חסד, נישט מברר צו זיין א סוגיא, נאר צו העלפן אידן וויאזוי צו מאכן אן אורך כהיפה. ער האט געסאלווד די פראבלעם, די גמרא האט נישט געסאלווד די פראבלעם, די גמרא איז געבליבן אז אמאל געלונגט, אמאל געלונגט עס נישט. און דער רמב"ם האט געזאגט, איך וועל איך זאגן, מ'קען עס מאכן אז ס'זאל אלעמאל געלונגען. דא איז דער רמב"ם קלוגער פון די גמרא, כביכול, וואס הייסט קלוגער? ער האט געסאלווד א פראבלעם וואס די גמרא האט געהאט.

הלכה ג: דער רמב"ם'ס פלאן — וויאזוי צו מאכן אורך כהיפה

יא, זאגט דער רמב"ם, "קודם כל יתכוין", דאס איז די ערשטע זאך, "יתכוין", ער וועט טון בדוקא, בכונה, צוגרייטן, ארגאניזירן, "עד שיעשה הספר אורך כהיפה או היקה כאורכו", זאגט דער רמב"ם אזוי, "מתחיל", לאמיר טרייען צו זאגן, ער גייט אריין אין אסאך דעטאלן, איך וויל טרייען צו כאפן וואס דער רמב"ם'ס בעיסיק עצה איז, זייער בעיסיק.

וואס איז די פראבלעם?

וואס איז די פראבלעם וואס אונז האבן? די פראבלעם איז לכאורה אז אונז ווייסן נישט, געווענליך ווען א מענטש הייבט אן צו שרייבן זיין ספר, ווייסט ער בכלל נישט ווי לאנג זיין קליף גייט זיין. ער גייט אנהייבן צו שרייבן און ער וועט זען וויפיל פעידזשעס ער דארף. ממילא האט ער נישט קיין וועג אויסצורעכענען.

און וואס איז די עיקר וועריעבל, וואס איז די עיקר זאך וואס טוישט זיך? ס'איז בעצם צוויי זאכן וואס טוישן זיך: די דיקקייט פון די הויט, יעדע הויט קומט אויס אנדערש, ממילא די אורך כהיפה קען זיין אנדערש, און די זאך וואס מ'דארף טוישן לויט דעם איז בעצם די ווי גרויס די כתב איז, אדער ווי סאך איז אינטערעסאנט. יא, האסט דא זאכן וואס האבן אין הלכות. למשל, ווי סאך אותיות דארף זיין אין איין דף, דאס איז די הלכה. אבער אויב ער שרייבט העכערע אותיות, דארף מען זאכן הויעך. וויפיל עס זאלן אויס ווייניגע שורות, וויפיל עס פיטן אויף אן עמוד? עס קען מאכן גרעסערע שורות. אויב עס שרייבט גרעסערעס, עס זאל זיין אויפן עמוד נאר 20 שורות, אדער נאר פערציג שורות. ס'איז דארף עס פערציג שורות, אדער נאר 48 שורות. אבער נישט, עס זענען ווייניגע שורות, בקיצור, ס'קען אויפנעמען אסאך מער פלאך אדער ווייניגער פלאך לויט וואס מ'אוישקיין.

סאן, ער ווייסט נישט ווי גרויס זיין קלאפ, ער ווייסט נישט וויפיל עמודים מ'גייט מאכן אין בכלל זיין תורה. היינט האבן א תיקון, מ'זו ווייסן אז יעדע תורה וואס אונז שרייבט, יעדע צינגל תורה האט די זעלבע, ער מיינט אפשר רוב אי שדער. און מיינ תיקון קורם איז דא 245 עמודים פונקטליך. אבער עס איז נישט אלעמאל געווען אזוי. און מ'ווייסט בכלל ווי סאך, און ער שרייבט יעדע היינט זיך אביסל אנדערע כסף, ער שרייבט אביסל אנדערש.

דער רמב"ם'ס בעיסיק פלאן — צוויי סטעפס

וואס דער רמב"ם'ס בעיסיק פלאן, ער האט געווען צוויי סטעפס און ער גייט אריינגען אין די טעיל, אז זיין בעיסיק פלאן איז זייער סימפל. קודם כל, אינסטעט פון שרייבט יעדע יאריגע עקסטע און זיך דארפן רעכנען, קודם מאך די גאנצע תורה. אפשר נייעס צאמעכט? אפילו איך ווייס נישט די פראקטיש איז אביסל שווער. אבער נעמט די גאנצע תורה און נייעס ציין, פיגור אויס, קודם כל, קויף לייק אזויפיל קלאף. יא, מאך עס זעקס וואכן, לאמיר זאגן, הייבט עס מיט זעקס וואכן, אזוי הויך. דאכטום, אויב דו זעסט אז עס איז נאך נישט אראך קיין כפרה, לייקסט די צו קלאף און נעמסט אראפ. קודם קענסטו מאכן די גאנצע תורה פאר די שנעפטער פון די

Speaker 1:

אה, ומוסיף... ער לייגט צו... יא, ומוסיף... ער לייגט צו... יא, ער הייבט אן, קודם איז עס נאר איין דף, whatever, ער לייגט צו ביז עס קומט אן אז די כרך איז זעקס טפחים.

Speaker 2:

שיעור רוחב הארון.

Speaker 1:

יא, וואס איז אזוי ברייט. עס זאל זיין זעקס טפחים אין היקף ארום?

Speaker 2:

זאל זיין רוחב פון זעקס טפחים, דאס ווייסטו שוין. ער דארף נאר אז די היקף זאל זיין זעקס טפחים.

Speaker 1:

ואז מודד בחוט של שני, מעסט ער מיט א... מיט א... יא? שיקיפו על הכרך, ער מאכט זיכער אז ס'נעמט ארום איין גאנצע אור גייט ארומנעמען. ער נעמט א שטריק פון זעקס טפחים, און ער מעסט צו ס'איז שוין זעקס טפחים זיין תורה. דאס אלעס.

שריט 4: מאכן א קנה (מעסט-שטאב / רולער)

Speaker 1:

ואחר כך, וואס טוט ער? עושה קנה שבו הוא מותח קו ישר. קיינער האט אים נישט געלערנט אין דייטש א מעסטער, א קנה, אפשר וואס די ספרים פארשטייען מיט א ק"ף. די פוינט איז, ער מאכט א מעזשורינג טעיפ, סך הכל. קנה איז א מעזשורינג טעיפ. ויהא אורכו ארבעים אמות. פארוואס דארף ער דאס האבן? כדי ער זאל קענען מעסטן די לאנגע כרך, די גאנצע זאך. אדער נישט די גאנצע, אדער יא, סך הכל, ער דארף קענען מעסטן די סך הכל פון די גאנצע זאך.

פלאס, מ'וויל אז ער זאל קענען אויך מעסטן קלענערע שיעורים. זאגט דער רמב"ם, מ'זאל שוין אין די קנה אויך מאכן קלענערע שיעורים, ווייל ס'קען זיין אז ס'גייט נישט זיין א פונקטליכע, די אצבעות אנהייב און סוף פון די... איך וויל עס שוין וועגן דעם. אפשר קען סתם זיין, ס'גייט נישט אנקומען צו א פונקטליכע, ער ווייסט נישט, ער גייט נישט אנקומען לאו דווקא. ס'קען דאך זיין א אור וואס איז צוויי און א האלב, דארף ער קענען רעכענען א האלב, נישט ווערן צעמישט.

זאגט ער, "ויחלק אצבע אחד ממנו", יא, ער זאל מאכן א סימן אויף די רולער, ער זאל מאכן א סימן פון אן אצבע, און נאכדעם פאר א האלבע אצבע און א דריטל און א פערטל פון אן אצבע. ער זאל צעטיילן די אצבע אויף חלקים, "כדי שידע בו חצי אצבע ורביע אצבע וכיוצא בזה החלק". ער מיינט נישט אלע חלקים, ווייל ער קען זיך ווען ער קומט אן צו א גאנצע, נוצט ער יא א שטיקל.

די רולער זאל נישט נאר זיין א רולער וואס ווייזט גראדקייט אדער דאס, נאר ס'זאל אויך האבן וואס א מעסטער דארף. ס'זאל נישט נאר זיין א רולער וואס רעכנט גאנצע אצבעות, יא, אז ס'איז פערציג, ווייסט ער שוין אז דאס איז פערציג. נאר ס'זאל אויך האבן איין אצבע, ער זאל קענען רעכענען א האלבע אצבע בבוא הדבר, וכדומה.

שריט 5: אויסמעסטן יעדע עור

Speaker 1:

"וימדוד כל עור ועור", יעדע אור וואס מ'גייט נוצן אין די ספר תורה זאל מען מעסטן מיט די רולער, "עד שידע כמה אצבעות יש בכל עור ועור, כדי שידע כמה אצבעות באורך כל הכרך". האט ער צוזאמגערעכנט, און ער ווייסט וויפיל איז די סך הכל פון די גאנצע כרך, יא?

שריט 6: מעסטן דעם כתב אויף באזונדערע עורות

Speaker 1:

קיצר מיינט אזוי ווי א רוטין, מען מאכן די זעלבע רוטין פאר איר איינס, קיצר מי זעלבע טון, אז עס אפשר איז די זעלבע שניט, האבן מיר האט אונז געזען נישט קלאר וואס דער טייטש, עס איז א לשון הפסוק, קיצר וחד לכל, ממש א לשון הפסוק מלכים, אבער עס מיינט לכאורה דארט שניידן. בקיצור, שניידט ער עס קודם אין אלע עורות, דאס איז אלעס.

שריט 2: מאכן א כרך — צוזאמדריען אלע עורות

Speaker 1:

ואחר כך גולל העורות, לייגט ער עס צוזאמען, ועושה מהן כרך אחד, מאכט ער איין... אזוי ווי איין צוזאמגעדרייטע ספר תורה. ער זאגט נישט אז דו גייסט נייען, I guess. וויאזוי גייט ער עס טון?

דיון: ווי אזוי מאכט מען א כרך אן תפירות?

Speaker 2:

אה, איך האב ביז יעצט געטראכט אז מרובע מיינט נאך נישט actually צעשניטן. נאר מרובע אויף די... אזוי ווי ער רעכנט אויס וויפיל ריבועים ער גייט האבן אויף די עור, אז דו קענסט עס actually צאמדריען און זיך נאך ארומשפילן, זען וויאזוי עס קומט אויס.

Speaker 1:

די שניידן איז בעיקר די טאפ און די באטום.

Speaker 2:

אבער וויאזוי גייט ער עס צאמדריען? אויב שניידט ער עס, דארף ער שוין יעצט מאכן אלע תפירות אויך? לכאורה, וויאזוי דענקסטו גייט ער מאכן א כרך?

Speaker 1:

ניין, כרך מיינט ער מאכט די פארדערהיינטיגע, שפעטער וועסטו שוין מאכן תפירות.

Speaker 2:

איך פרעג דיך א שאלה, וויאזוי מאכט מען א כרך אן תפירות? ער האט נישט אזא איין עור וואס איז גענוג לאנג פאר א גאנצע תורה, ס'איז נישט אזא זאך. מ'מוז עס טון. מ'מוז דאס טון. ס'איז נישטא קיין וועג ארויס פון דעם.

Speaker 1:

איך מיינן אזוי. Unless דו קענסט עס לייגן איינס נעבן די צווייטע, אן...

Speaker 2:

אבער דו וועסט נישט וויסן ווי גרויס עס איז.

Speaker 1:

אבער אויב דו וועסט מאכן פונקט די דאפלט פון דעם, וועט עס זיין צוויי מאל אזוי גרויס ווי דאס. מ'קען דאס אויך טון.

Speaker 2:

ניין, אבער ס'איז נישט... אפשר ווייל די עור... איך ווייס נישט אויב אלע עורות זענען פונקט אזוי דיק איינס פון די צווייטע. מ'מוז דאך קודם האבן אלע עורות וואס ער גייט נוצן. וועגן די דיקקייט איז איינע פון די פראבלעמס.

די וויכטיגקייט פון "מהודק יפה יפה"

Speaker 1:

בקיצור, ער מאכט מיט דעם א צוזאמגעדרייטע כרך, א גאנצע ספר תורה, מהודק יפה יפה, גוט צוזאמגעדרייט, ווייל אזוי קענסטו זען ווי לאנג די היקף איז.

זייער גוט. און דא זעט מען, איך האב פריער געזאגט אז מ'קען עס מאכן לוסער אדער טייטער, דער רמב"ם זאגט אז מ'זאל עס מאכן מהודק יפה יפה. דאס איז וויאזוי עס קומט א תורה, גוט צוזאמגעלייגט.

שריט 3: אויסמעסטן דעם היקף — זעקס טפחים

אין דיין כרך, יא? דאס איז מעיק אפ נאמבערס. ווייל דו וויסט וויפיל ס'וועט פיטן אריין.

שריט 9: אויסרעכענען וויפיל דפים מען דארף פאר דער גאנצער תורה

Speaker 1:

יעצט, וויפיל דארפטו? וואו אזוי וויסטו וויפיל עמודים דו דארפט פאר דיין תורה? זאגט דער רמב"ם, "ויערוך כמה נכתב בדף זה שבדוק בו מן התורה כולה". דו דארפט וויסן וויפיל פראצענט פון די גאנצע תורה האסטו אין דיין דף. ווי אזוי גייסטו וויסן? "משער". דו גייסט עס נישט וויסן פונקטליך. דער רמב"ם זאגט נישט אז דו גייסט נאכשייבן פונקטליך פון יענע ספר. "אבל משער לפי ספר שכותב בו". ער זאגט, איך האב געשריבן אין מיין עמוד איין דף אדער איין עמוד פון די תורה, יענע תורה וואס איך מאך, איך צייל אפ די עמודים פון יענע תורה. ער שרייבט דאך נאך פון א ספר תורה, ער זאל קוקן אויף יענע ספר תורה וויפיל ס'איז. יענע תורה האט, איך ווייס, צוויי הונדערט עמודים, קומט אויס, ווייס איך אז איך דארף צוויי הונדערט מאל אזויפיל פלאץ וויפיל איך האב געמאכט, און מחשב. כל התורה כולה תלויה בימין, און ער דארף האבן "זה כתב שכותב בו בכח".

שריט 10: אנפאסן דעם כתב

Speaker 1:

זייער גוט, אויב מען האט גענוג פלאץ, נישט צופיל און נישט צו ווייניג, שרייבט לויט דער כתב. דאס איז א גוטער שיעור כתב, דאס איז דער גוטער סייז פון דיין כתב.

ואם, מאכסטו א חשבון, די דפים גייען ארויס פון די תורה, דעמאלטס "ירחיב בכתב עד שיסמוך מן הדפים", דעמאלטס שרייב אביסל א גרעסערע כתב, א ברייטערע כתב.

התאמת גודל הכתב למספר הדפים

דאס איז א גוטער שיעור כתב, דאס איז א גוטער סייז פון דיין כתב.

ואם רוצה לחשוב מנין הדפים יתר מן התורה, זאל מען זיך יאכיל בכתב עד שיסמאר מנין הדפים, זאל ער שרייבן אביסל א גרעסערע כתב, א ברייטערע כתב, און דערנאך זאל ער מאכן א טשעק צו ס'איז געלונגען. ואם הוא רוצה פחות, אויב ער האט צופיל מער תורה וויפיל פעידזשעס ער האט, וויפיל דפים, יתר מן התורה יתר מן הדפים, ימעט בכתב, מאכט ער קלענער זיין כתב, עד שיעמוד מנין הדפים כפי דקדוקי האותיות, וכן יעשה בכל דף ודף.

חידוש הרמב"ם — מען פאסט צו דעם כתב צום פארמאט

די פוינט איז, ס'איז זייער פשוט, די רמב"ם האלט פשוט, די אלע פרטים זענען קאנפיווינג גיין, אבער די פוינט איז זייער סימפל. דו, דיין עיקר פראבלעם איז דיין כתב, דו וויסט נישט מלכתחילה וויפיל פעידזשעס פעיפער דו גייסט דארפן. זאגט דיר די רמב"ם, איך האב פאר דיר אן עצה פשוטה, קודם שנייד אויס די פעיפער, רעכן אויס וויפיל, און נאכדעם שרייב לויט די פעיפער.

ס'קען זיין אז די גמרא האט נישט געהאלטן אז מ'זאל אזוי טון, ווייל אפשר איז דא א מער אזא כלל ווי אז די כתב זאל זיין לויט ווי דו האלטסט אז די כתב איז שייך. איך האב פשוט, די רמב"ם זאגט דא א חידוש להלכה, אז ס'מאכט סענס אז א מענטש זאל מאכן גרעסער אדער קלענער זיין כתב כדי ס'זאל אויסקומען די תורה, יאריך ויקצר.

איך ווייס נישט, אפשר די רב דא וואס האט געזאגט לא אתרמי לי, נישט ווייל ס'איז אים נישט איינגעפאלן די גמרא די עצה פון די רמב"ם, ס'איז נישט קיין גאונות אז מ'קען רעכענען קודם, אפשר האט ער געהאלטן אז ס'איז נישט ריכטיג.

שיינקייט פון דער ספר vs. פונקטליכקייט פון פראפארציעס

בעסיקלי די שאלה איז אזוי, אונז האבן מיר געזען דא אין די רמב"ם גאנץ קלאר, ער זאגט אז דיין גרעסערע פאוקעס זאל זיין אויף די פארמענט און די

סאו יעצט, וואס האט ער פון דעם? ווייל אזוי האט ער געקענט רעכענען ווי סאך פלאץ ער דארף אריינצופיטן זיין כתב אין די גאנצע אין דעם כרך. נעמט ער אנדערע עורות, ווייל דעי האט ער שוין אריינגעלייגט אין די כרך. סאו נעמט ער צוויי דריי עורות. ער האט שוין צוזאמגעפילט זיין גאנצע ספר תורה. סאו יעצט, ווען א מענטש וויל זיך אביסל טעסטן זיין כתב אדער אזעלכע זאכן, הייבט ער אן מיט אן אנדערע עור. ער שרייבט נישט אויף יענע, ווייל יענע איז א גאנצע ספר תורה, ער האט שוין אריינגעלייגט דערין אסאך ארבעט פון מעסטן און צוזאמקאנעקטן. סאו ער נעמט אן אנדערע עורות, שנים או שלשה, לבדוק בהם שיעור הכתב, צו מעסטן די שיעור פון זיין כתב, וכותב בהם דף אחד.

שריט 7: אויסרעכענען דעם כתב — וואס מען דארף און וואס מען ווייסט שוין

Speaker 1:

זאגט דער רמ"א אן עצה טובה, ווען דו שרייבסט אן א גאנצע דף, גייט ער יעצט זאגן וויאזוי צו שרייבן דעם דף, וויפיל אצבעות און אזוי ווייטער. אה, דאס ווייסן מיר שוין. ער זאגט אז די חילוק גייט נאר זיין... וואס ער זאגט איז, אז דו גייסט יעצט אויסרעכענען. וואס דארפטו אויסרעכענען? דו דארפט נישט אויסרעכענען ווי הויך א דף איז, ווייל דאס איז ידיעה, דאס ווייסט שוין אז ס'איז זיבעצן אצבעות. פארוואס? ווייל אויב דו מאכסט א ספר תורה פון זעקס טפחים, זעקס טפחים איז פיר און צוואנציג אצבעות. אויב דו מניח גליון למעלה דריי און למטה פיר, קומט אויס דו נעמסט אראפ זיבן פון פיר און צוואנציג, בלייבט דיר זיבעצן אצבעות. דאס ווייסטו שוין, דאס דארפטו נישט בכלל... דאס האט נישט קיין ספק, די פארט פון די מעט האסטו שוין.

אבער וואס דארפטו יא וויסן לויט דיין כתב? אבל רוחב הדף הוא לפי הכתב. מיר האבן געלערנט אז ס'דארף זיין דרייסיג אותיות, אבער ווי ברייט איז דרייסיג אותיות? וויפיל אצבעות איז דרייסיג אותיות? ווענדט זיך, איינער שרייבט אזויפיל, איינער שרייבט אזויפיל. דא קומט אפילו... וכן מנין השיטות שבדף, די אמאונט פון שורות אין די דף, איז אויך תלוי לפי הכתב, ווי הויך זיינע אותיות זענען. לפי שבאותה שיטה מניחין כשיטה, זיי האבן דאך געלערנט אז צווישן יעדע צוויי ליינס דארף זיין ליידיג א לייך. איז אויב שרייבט ער זייער הויך, וועט אויטאמאטיש אויסקומען היבש ווייניגער שורות. דו קענסט נישט צוזאמפרעסן, ווייל דו האסט נישט קיין ברירה, מוזטו קודם וויסן, וואס דו גייסט יעצט טשעקן איז לויט די עובי פון דיין כתב וויפיל... ווי דאס ארבעט, וויפיל ספעיס עס נעמט אויף.

שריט 8: אויסרעכענען וויפיל דפים פאסן אין דער כרך

Speaker 1:

ער זאגט ער ווייטער, "שכותב דף אחד שבדוק בו על פי מה שיעשה". ער שרייבט דעם דף וואס די... די טעסטניג דף שרייבט ער לויט וואס ער וויל. טשעקט ער, יאמוד, יא, ער זאל מעסטן דעם מעסטער, ער נעמט ארויס דעם מעסטער, זאל ער מעסטן די רוחב הדף מיט די פינגערס פון די מעסטער, פון די רולער, "ויעשה על רוחב הדף שתי אצבעות בין דף לדף". ער זאל צולייגן שתי אצבעות בין דף לדף. די תרי משמעות וואס דאס זאל זיין, צוויי אצבעות בין דף לדף. "ויהשוב כמה דפים יבואו בכרך שגולל בו ספר הכתב שבדוק בו". ער זאל עס טשעקן וויפיל דפים וואלט אויסגעקומען אין די גאנצע כרך, די כתב וואס ער האט געמאכט, וויפיל כתבים וואלט דאס אויסגעקומען אין די ספר תורה, אין די כתב שגולל, וועט ער וויסן די חשבון הדפים.

ס'איז זייער פשוט, דו האסט דאך שוין פריער געמאכטן דיין גאנצע תורה, דיין כרך איז טויזנט אצבעות. דו האסט יעצט געשריבן איין עמוד, דיין איין עמוד לאמיר זאגן האסטו אויסגעפיגערט אז ס'איז צען אצבעות, לאמיר זאגן, איך ווייס נישט פיר אצבעות, איך ווייס נישט וואס זיינע ווערטער זענען, צען אצבעות. קומט אויס אז דו דארפט האבן, ס'וועט פיטן אריין אין דיין תורה, נישט צען, נאר צולייגן צוויי, ס'וועט פיטן אריין בערך אכציג עמודים

האב איך נגיעות. ווען דו שטייט, איינער זאגט ער וויל מאכן קליינע, אבער עס האט גאנץ אנדערע חומרות, דארף מען זיין פארזיכטיג וועלכע איז עדיף. יא.

הלוקת העורות לדפים — ומה לעשות ווען א יריעה ענדיגט זיך אין מיטן

אקעי, אה, מיר האבן נאכנישט געענדיגט דעם סדר. בקיצור, עס איז פשוט, יא... אקעי, נאך אן אינטערעסאנטע זאך. אקעי, דו ווייסט שוין, דו הייבסט אן צו שרייבן. עס איז פשוט. דו הייבסט אן שרייבן. בערך א כרף. דו הייבסט אן צו שרייבן אויף דעם ספר תורה, און דו קלערסט פון א ספר. אויף דעם ספר תורה וואס דו גרייטסט צו.

ומחלק כל עור ועור דפין דפין, קומט אויס דאמאלטס יעדער עור די דפין פון יענעם עור באזונדער, מען צייכנט אן אז דא איז א דף און דא איז דער נעקסטער דף, **כפי רוחב הדף שבדק בו ולו חשבון מתחילה**, ווי ברייט דער דף איז זיך שוין פריער אויסגערעכנט, ס'הייסט דו מאכסט די חלוקה אז דא, לויט יענע סייד, לויט ווי ברייט דו שרייבסט, יא, **שישייר מן העור שלא יכתוב בו כשיעור ארבע**, עס בלייבט אים איבער דריי אדער פיר פינגערס, **ושיעור זה לדף האחרון שבכל יריעה**, ווען דו בלייבסט איבער דריי אדער פיר אצבעות פון די ענד פון א יריעה, פון א גאנצע יריעה, וואס די נעקסטע יריעה גייט מען צווייען צו די, עס טאטשט די ענד ווי מען גייט צו צו די נעקסטע שטיקל, דארטן דארפטו איבערלאזן אן אצבע, אבער פלאס מער ווי אן אצבע, דער רמב"ם האט שוין פריער געזאגט אז צווישן יעדע צוויי דפים דארף זיין צוויי אצבעות, ווי דער רמב"ם ביי די ענד פון די יריעה האט געדענקט איבערלאזן מער ווי איין אצבע, דאס הייסט איבערלאזן אויך צווישן יעדע צוויי דפים צוויי אצבעות, דארטן דארטן דער חידוש וואס ער וויל דא זאגן איז, אז ער דארף זיך נישט זארגן, דער מענטש האט דאך געמאכט זיין חשבון מיט אלע עורות, ער האט נישט גערעכנט נאכנישט, ער האט דאך נישט געוואוסט דעמאלטס נאכנישט ווי גרויס, ווי ברייט יעדער אות דארף זיין, ווייל ער האט דאך נישט געוואוסט אפילו.

חידוש הרמב"ם — מען דארף זיך נישט זארגן וועגן איבעריגע פלאץ

ווי ברייט זיינע דפים דארפן זיין. ווען ער האט געמאכט זיין ערשטע כרף האט ער שוין צוזאמגעלייגט, אבער זיין יעדע עור איז רענדאם, לויט ווי לאנג ס'איז געווען די עור האט ער געמאכט. יעצט האט ער אויסגעפיגערט ווי גרויס זיין עמוד איז. יעצט, יעדע עור עור קומט דאך פון א בהמה, ס'קען זיין איינס איז לענגער, איינס איז קערצער. לאו דוקא אז ס'פיט אריין פונקט, ס'גייט נישט פונקט שפעטער א געוויסע אמאונט פון דפים וואס מ'שרייבט אין איין יריעה.

יעצט קומט אויס, ער האט געענדיגט, ער האט שוין געלייגט זיינע פיר יריעות אויף די יריעה, יעצט האט ער פלאץ נאר פאר א האלבע יריעה. מ'קען דאך נישט שרייבן א האלבע דף פון די יריעה. האט מענטש געטראכט, נו וואס וועט זיין? מיין גאנצע חשבון ווערט יעצט רואינד. איך קען דאך נישט קיין דף נישט אפשניידן, און יעצט גייט זיין מיין חשבון ווי לאנג די תורה דארף זיין גייט זיין רואינד.

זאגט דער רמב"ם, זארג דיך נישט, ס'גייט נישט ווערן רואינד. פארוואס נישט? ווייל דו האסט דיך נישט מורא, ווייל דו האסט דיך שוין גערעכנט דיין אמאונט פון די עמודים וואס דו דארפט איז שוין פונקטליך אויסגערעכנט לויט ווי לאנג די תורה איז. יעצט קענסטו שניידן וויפיל דו ווילסט, אז ס'איז סתם אין ענד צולייגן נאך א יריעה, אפצורעכענען מיט די חשבון וויפיל עמודים דו דארפט.

Speaker 2: דו דארפט נישט צולייגן ביז די ענד אדער וואס?

Speaker 1: רייט, די פוינט איז דאס אז דו דארפט מער נישט האבן די לענג פון די תורה צו רעכענען, ווייל דו האסט שוין גערעכענעט דיין סייד פון די גאנצע תורה, יעצט גייט עס בעצם אויף די אמאונט פון עמודים וואס דו האסט אויסגערעכנט וויפיל עמודים דו דארפט. דו ווייסט שוין בעצם ווי לאנג דיין תורה דארף זיין, דו דארפט שוין נישט זיך זארגן אז דו רואינסט דיין תורה וואס דו האסט גענוצט צו מעסטן.

אלע זאכן זאלן שטימען, און נאכדעם **?** מעל צו דיין כח הכתב לויט דעם. די רמב"ם האלט אז איך ווייס נישט, אז די מצוה מן המובחר אז ס'זאל זיין שוין, די ספר זאל זיין שוין, איז וויכטיגער ווי די עקזעקט דיין שריפט, און דו פאס צו דיין שריפט. ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך.

סא ער זאגט, די רב דא האט פשוט געטרייט צו גיין די אדער וועי אראונד, קודם שרייבן דעם שענסטן... דער רמב"ם האט געזאגט מ'דארף שרייבן כתב יפה, מיר האבן געלערנט פריער. ס'איז דא א יאכט הלכה אז ס'דארף זיין שוין. ווער זאגט? איך האב געטראכט, אפשר דער רמב"ם האט געטראכט אז דאס שטייט אין די גמרא. ס'שטייט אין די גמרא, אבער ס'שטייט נישט אין די גמרא וועלכע סייד כתב ס'זאל זיין. סייד כתב קענסטו מאכן וואס דו ווילסט. ס'איז נישט מעכב, אבער ס'קען יא זיין א מענטש האט א געוויסע טעיסט, ער וויל ס'זאל זיין גרויס.

דיגרעסיע: די שוועריקייט פון שרייבן א ספר תורה אלס פראיעקט

איך מיין, איך וועל דיר זאגן עפעס אנדערש. ענדיגן די גאנצע ספר תורה מיט די אלע הלכות וואס זאל שטימען, איז זייער א ריזיגע פראדזשעקט. איינער וואס איז אמאל אין א גוטע מוט און האט א ווארימקייט און ער שרייבט אראפ א שיינע חלק אין די תורה וואס ער רעדט זייער שטארק צו אים אין איין טאג, מה יפית ומה נעמת. דער רמב"ם זאגט, קודם זאלסטו ארבעטן ביטער שווער אויף די טעכניקל, גיי קויף איין עורות, די גאנצע ספר תורה דארף זיין צוגעבינדן, און האסט נאר איין שרייבן.

דער רבנו יונה האט געשריבן זיבן תורות. מסתמא איז ער נישט געווען א סופר אדער עפעס. ער האט יא, מסתמא האט ער געהאט געלט, ער האט געזאלט פאר דעם. זיבן תורות שרייבט מען נישט מיט די סלכס. אפשר איין תורה. דער רמב"ם האט אויך געשריבן איינס, אבער די איינס, ס'צילט אביסל פאר אונז, דער רמב"ם האט דאס, ווייל דאס שטייט אין די גמרא, און יענץ שטייט נישט.

ס'מיינט אויך אז די טאג וואס משה רבינו האט געשריבן דרייצן ספרי תורה, ער האט געטראכט, אויסשרייבן דרייצן ספרי תורה האט ער געדארפט פארעכטן... יא, אבער משה'ס איז געווען א נס. די נס קען זיין די שכר. משה'ס תורה איז געווען כשר לכל הדעות, קען נישט זיין.

Speaker 2: האלא. איך זאג פארקערט, די נס איז אסאך גרעסער אז משה האט אין איין טאג, אויסער שרייבן פערצן ספרי תורה, האט ער אויסגערעכנט די גאנצע...

Speaker 1: יא, משה האט געדארפט טון די ענינים פון קלף.

Speaker 2: יא, אבער משה האט געדארפט טון די חשבונות, ער האט געדארפט טון די חידושים. איך טראכט אז למשה איז דא אנדערע זאכן.

שיעורי מרווחים — פיר אצבעות אויבן און אונטן

Speaker 1: מ'לערנט דא אז ס'דארף זיין פיר אצבעות פון אויבן און פון אונטן. יא, למשל די מנהג איז, ווען מ'מאכט א קליינע תורה מאכט מען נישט אזויפיל פלאץ. דאס קומט מסתמא לויט די פעידזשעס אליין. אבער וואס זאגן די פוסקים? ווייל ס'דארף זיין שוין. ס'איז נישט קיין מעכב די דריי אצבעות און פיר. דער רמב"ם האט אויך געזאגט ס'איז נישט מעכב. אפילו די הלכה איז, ווען ס'איז א תורה וואס איז אזוי.

יא, למשל אין א מגילה, על פי רוב די מגילות וואס מ'פארקויפט האבן נישט אזויפיל. דו וואס קויפט, דו ביסט נישט מקפיד אויף דעם ביי א מגילה. אבער ער זאגט אז ס'איז א קליינע מגילה, מאכסטו עס אזוי ווי ס'קומט דיר אויס. דער רמב"ם דא נעמט זייער ערנסט די אלע נאמבערס וואס שטייען, די גאנצע פונקטליך. אקעי.

פראבלעם מיט דיספראפארציאנעלע קליינע ספרי תורה

געוויסע מענטשן מאכן זייער א קליינע ספר תורה, עס קומט אויס די פראפארציעס אויבן און אונטן דיספראפארציאנעל. יא, עס קומט אויס מאדנע. איך טראכט למשל אז עס איז דא מער ענינים צו מקל זיין, דער אות זאל זיין שוין גרויס, עס מאכט עס גרינג צו ליינען. אקעי, בתור בעל קורא

Speaker 2: יא, שטימט?

Speaker 1: רבי חיים נאה זאגט אז ס'איז צוויי סענטימעטער. אקעי, איך ווייס נישט. עניוועי, די עזרת נשים קענען אהיימיגין און טשעקן בעלי'ס און זען.

די פראבלעם מיט באל'ס

Speaker 1:

וואס איז די חילוק? זיי גייען דארט אין יענע פלאץ, ווער זאגט אז עס איז א חילוק? אבער עס איז ביינער, גראדע, מען רעכנט אז אין יעדע פלאץ דארף עס זיין די זעלבע. מען ווערט מחליט געווען אז דאס איז אמת, ווייל עס דארף זיין זארגן אז מען זאל נעמען די באל'ס. אבער נתקטנו הדורות, נתקטנו הביצים, נתקטנו ה... בקיצור, עס העלפט נישט. דער רבי חיים נאה זאגט אז עס איז צוויי סענטימעטער, אקעי, איך ווייס נישט. עניוועי, דער עולם קען אהיימיגין און טשעקן באל'ס און זען.

זיי האבן נישט געזען אז עס שטימט נישט, אז די לענג פון צוויי באל'ס איז בכלל נישט די זעלבע ברייט ווי זיבן באל'ס אויף די ברייט. בקיצור, דער רמב"ם האט נישט געסאלווד די פראבלעם, פאר אונז האט ער געמאכט ערגער די פראבלעם, ווייל אונז ווייסן מיר נישט וואס צו טון.

הלכה י: די פונקטליכע דימענשאנס פון דעם רמב"ם'ס ספר תורה

Speaker 1:

שוין, יעצט גייט דער רמב"ם זאגן, פריער האב איך דיר געזאגט א סדר און א מעטאד וויאזוי דו קענסט אויספיגערן א תורה. אויב דו ווילסט נאכמאכן מיר, דו ווילסט נאכמאכן מיר, קענסטו שוין גיין מיט מיינע נאמבערס, דו דארפט נישט אנקומען, דו דארפט שוין מאכן די גאנצע חשבון, איך וועל דיר זאגן די נאמבערס. זאגט דער רמב"ם, **"ספר תורה שכתבתי אני"**, איך גיי דיר שיערן מיט דיר נאך מער אינפארמאציע, איך גיי דיר געבן די פונקטליכע דימענשאנס און די אמאונט פון פרקים און שורות פון מין ספר תורה.

זאגט ער אזוי, **"רוחב כל דף מדפיו ארבע אצבעות"**, יא, אזוי האב איך געשריבן. **"והשורות שצריך להיות רחב כל דף משתיים אצבעות"**, עס איז זעקס אצבעות, אים סארי, גרעסער. פארוואס דארף זיין ברייטער? ווייל דו האסט דאך פלאץ אינמיטן, פשוט, יא, מען לאזט ליידיג פלאץ. **"ומנין השטין שבכל דף ודף אחת וחמשים"**. וויפיל שורות אויף יעדע דף? קומט אויס 51 שורות. עס איז מער ווי דער רמב"ם האט פריער געזאגט, ער האט געזאגט אז עס דארף זיין צווישן 48 און 60, לויט די מנהג הסופרים. **"ומנין הדפין של כל הספר מאתיים ששה ועשרים"**, 226. וואו, עס איז קלענער ווי אונזערע תורות, אינטערעסאנט. יא, **"ואורך כל הספר בערך שלש מאות וששים ושש אצבעות בקרוב"**. איך דארף שרייבן אויף נאמבערס, און אויסגערעכנט, אזוי ווי ער זאגט, אויב דו ווילסט נישט רעכענען, אויב דו ווילסט נאכמאכן מיך, קענסטו פשוט טון אזוי ווי ער זאגט, **"אלו השש עשרה אצבעות וארבע אצבעות"**, אויב דו ווילסט עס אויסרעכענען וועט עס דיר אויסקומען אז דו האסט זעקס אצבעות גרעסער ווי וואס איך האב געזאגט אז מען לייגט א מנין הדפים.

און פארוואס פעלט אויס די ענין שבסוף הספר ושבתחילת הספר? עס פעלט אויס פאר עקסטרע שטחים, עס זאל זיין ליידיגע פלאץ אויף די ספר תורה. אזוי ווי מיר האבן געשמועסט אז מען דארף געבן מער פלאץ ביי די אנפאנג און ביי די סוף ארויפצודרייען אויף די האלצערנע עץ חיים, אויף די עמוד.

הלכה יא: עורות אילים און די סוד פון די נומער

Speaker 1:

יעצט זאגט דער רמב"ם, אין וועלכע עורות האב איך גענוצט? מען דארף זיך רעכענען די דיקקייט פון אורך ההיקף. זאג איך דיר א סוד, איך האב גענוצט עורות אילים. אייגענטליך, אויב מען נוצט עורות אילים און מען גייט מיט דעם חשבון, קען מען מקיים זיין דעם חשבון פון די הייליגע רמב"ם. דער רמב"ם איז ממש תירץ עלעכטיג אויף א מידת אייל, און דו ווילסט נוצן די סייז צו שרייבן, אן קיין פראבלעם.

Speaker 1: יא, זייער גוט. דאס זאגט ער, **"יניח ממנו רוחב אצבע כדי תפירה"**, דאס האט ער דאס געזאגט, מ'דארף דאס זיין ביי די ענד, **"ויקצוץ השאר על רוחב"**, ער זאל זיך נישט זארגן. **"שלא בהכרח"**. **"ויקצוץ ולא עורות אחרים על הכרך שהגביל"**, ביז'ן צולייגן אויף די כרך טאקע נאך עורות קעגן. **"ואיך צריך להשוב עתה"**, דו דארפט נישט שטיין און רעכענען, איך האב אראפגענומען דא דריי אצבעות, ווייל ס'גייט שוין אליינס זיין נופל מנין הדפים. **"ולא מוסיף על מנין הדפים"**.

שיעור רוחב הספר — שש אצבעות

ווייטער, שוין. און דאס, דער רמב"ם, די גאנצע סברא וואס דער רמב"ם האט געמאכט, האט ער עס אנגענומען אז דו ווילסט מאכן זעקס טפחים, ווייל דער רמב"ם האט געמאכט, און אפשר איז יא דא אפס אן ענין צו מאכן זעקס טפחים. זעקס טפחים. כדי ער זאל לייגן די **רוחב הספר יתר על שש אצבעות**, **"ששה פוסה ששה"**, איינער וויל מאכן א קלענערע ספר, רעכנט ער ווייטער מיט די חשבון. אזוי ווי דער פלאץ מיט זיין סייז, **ויאצא אורכו ככף מלו פחות ולא יותר, והיא שלא יטעה בחשבון**. אלזא, זאל איינער נישט פרובירן אונז צו מאכן קיין טעותים אין זיין חשבון.

שיעור אגודל — שבע שעורות

דער רמב"ם, וואס מיר האבן פריער געזאגט אז ס'איז דא אזא זאך ווי א שיעור גודל, וויפיל איז עס? זאגט ער, **"רוחב האגודל אמרו בכל השיעורים האלו, ובו שיערה תורה, והוא הבינוני"**. רעדט מען פון דעם בינוני גודל. זאגט דער רמב"ם, **"וכבר דקדקנו בשיעורו"**, איך האב געמאכט וויפיל איז א שיעור בינוני, **"ומצאנוהו שהוא רוחב שבע שעורות בינוניות זו בצד זו דחוקות"**. ס'איז די ברייט פון זיבן שעורות, זיבן בארליס, בינוניות, רעגולער סייז, זיבן צייט זיבן דחוקות, איינס לעבן די אנדערע טייט, גלייך. **"והוא כערך שתי שעורות ברוחב"**, און ס'איז די זעלבע סייז ווי ווען דו זאלסט לייגן צוויי שטיקלעך בארלי אין די לענג, ברייט, איינס צווישן די אנדערע.

דיסקוסיע: פארוואס שעורות? וואס איז א "בינוני"?

Speaker 2: יא, א בינוני קען איך דיר אויסזאגן די סוד וואס דער רמב"ם האט דא אויפגעטון. דאס איז די שיעור גודל. פארוואס ס'איז גרינגער צו רעכענען א שעורה בינונית ווי אן אצבע בינוני, ווייס איך נישט.

Speaker 1: אקעי, אבער מיר וועלן זען אן ענדע. **"וכל טפה מכל המידות שאמרנו"**, א טפה איז פיר פון די סייז אצבעות וואס מיר האבן געזאגט וויפיל אן אצבע איז, **"והאמה שש טפחים"**. דו האסט יעצט, איך האב דיר געזאגט די גודל פונקטליך לויט בארליס, און יעצט קענסטו אויסרעכענען וויפיל אן אמה איז.

Speaker 2: יא, אבער קענסט מיר זאגן וואס איז די מעלה פון בארליס?

Speaker 1: איך האב נישט קיין אנונג. אקעי. א בינוני וויל איך אויסזאגן די סוד. דו פארשטייסט דאך, דו פרעגסט, ס'שטייט נישט אין די גמרא א גודל בינוני. איז די חילוק צווישן פינגערס פון מענטשן מער אפט טשעינדזשד ווי די חילוק צווישן די סייז פון בארליס? האט דער רמב"ם געהאלטן? ווייס איך נישט. ער זאגט דאך בינוני. ס'איז דאך דא א בינוני, ס'איז דא גרויסע און קליינע. וויסנשאפטלער מענטשן האבן גרעסערע פינגערס און ווייסערע פינגערס. זייער גוט, אבער ער רעדט דאך פון א בינוני. האו עווער פיגורס אויס ווער דער בינוני איז, וואס טוט מיר אויף דער רמב"ם?

Speaker 2: מיינ בינוני מיינט אין די צאל. דאס איז א שעורה בינונית. אבער דער רמב"ם זארגט זיך, וואס טוט זיך אז אידן גייען דאס ליינען אין תימן און אין מעקסיקא, און פלעצער וואו איך האב געהערט אז מענטשן לויפן אביסל אן אנדערע סייז? וואס איז די חילוק? גייען זיי דארט אין יענע פלאץ. אבער לויט מיינ ענין דעת דארף מען רעכענען אין יעדע פלאץ וואס איז דא א מחלוקת.

אה, דער חזון איש וואלט דאס נישט מסכים געווען סתם אזוי. די מגילה, ס'איז א שיינע גאנצע מגילה, ס'איז אויך נישט קיין ארכי-קע-קייפע, עס מאכט נישט קיין סענס, ס'איז אסאך מער הויך ווי ס'איז... ניין?

Speaker 2

אה, ס'איז קלענער.

Speaker 1

אה, דאס איז די מעשה וואס מ'זעט דאס נארמאל, אבער א מגילה ס'איז נישט קיין ארכי-קע-קייפע. קוק, לאמיר טראכטן, א מגילה איז דאך אן אנדערע... ס'איז נישט שייך, ס'איז נישט די זעלבע לאסט, ס'איז נישט אזוי לאנג, דער היקף איז נישט לאנג.

Speaker 2

ס'איז מער ארכי-קע-קייפע ביי די וועי.

Speaker 1

נא? יא! אה, ס'קען זיין די גאנצע זאך שטימט נישט דא. יא, ביסט גערעכט. אויב איינער האט א מגילה וואס איז אזוי הויך ווי דריי פיס די גאנצע זאך, אבער ס'איז אזוי קליין, זעט דאס טאקע אביסל פאני. ניין, ס'איז נישט צו מאדנע. ס'איז דא א "rule" אזוי ווי "rectangles", ס'איז דא א "rule of thirds", יא, די חכמי דיונין האבן אזעלכע "rules" וויאזוי ס'זעט אויס זאכן. ס'איז דא אזא "rule" באופן כללי, יא, אז דו האסט א געוויסע "size", מ'פענט א דריטל פון די וואנט, צוויי דריטל. ס'איז דא אזעלכע הלכות וועגן דעם. ס'זעט אויס אז די אורך כקייפו איז א זייער עסטעטישע הלכה. זייער גוט.

אבער די תפילין איז אויך געווען זייער ענליך צו אורך כקייפו, אז ס'זאל זיין מרובע. דער רמב"ם האט אויך געזאגט אז מרובע מיינט אז ס'זאל זיין מרובע אין די ברייט, אבער ס'זאל זיין אויך אזוי ווי אורך כקייפו. "Proportionate", "proportionality". יא, מרובע איז איין זאך, די תורה זאגט נישט מרובע, ס'איז העכער, למעשה איז עס העכער ווי ברייט, אבער ס'מאכט סענס, אזוי זעט עס אויס א שיינע זאך. אקעי, זייער גוט.

הלכה יב: יריעות — שלשה דפין ביו שמונה דפין

Speaker 1

די יריעות גייט ער אונז יעצט זאגן. "אין עושיין ביריעה פחות משלשה דפין ולא יותר משמונה דפין." יעדע יריעה, א ספר תורה איז צוזאמגענייט, יריעה מיינט איין שטיק קלף, דאס איז נישט צוזאמגענייט. א יריעה זאל נישט זיין ווייניגער ווי דריי דפים. דאס מיינט, א ספר תורה זאל נישט זיין צוזאמגענייט פון משוגע'דיג אסאך יריעות, און אויך זאל נישט זיין יותר משמונה דפין, ס'זאל אויך נישט זיין זייער לאנגע יריעות. פארוואס זאל נישט זיין יתר משמונה דפין? לכאורה, ווי ווייניגער יריעות מאכט עס שענער, לכאורה קענסטו טראכטן. ס'איז אויך די "proportion", וואס קען עס נישט זיין אז ס'איז שייך. צו לאנג איז אויך נישט צו פיל. ער ברענגט אז מ'דארף עס מעמיד זיין על התיבה, ס'איז דא צו פיל, הייסט נישט אז ס'איז א שיינקייט, אן ענין פון נוי. איך זע נישט די גרויסע "issue".

און סתם א יריעה פון ט' דפים, און ס'מאכט דיר עס... געווענליך א יריעה פון א הויט פון א בהמה, ס'איז נישט דא קיין פלאץ פאר אכט דפים, מ'דארף גיין זוכן אז ס'זאל זיין נאר איינס פון צוויי. דאס איז נארמאל ווי ס'איז שייך. אויב ס'מאכט זיך, איך האב א יריעה וואס איז יא אזוי לאנג ווי ניין דפים, און מ'מוז לאטון, פונקט ווי ס'איז דא ביי תפילין, אז מ'וויל מאכן א חומרא פון עור אחד, אז די גאנצע תפילין איז פון איין עור.

Speaker 2

דו רעדסט פון די בתים אדער די תפילין?

Speaker 1

מיר האבן געלערנט אז די תפילין של יד לכתחילה דארף זיין אויף איין, בדיעבד זאגט מען אז מ'קען עס אפשר צוזאמקלעבן, אבער... ניין, בדיעבד

עס איז נאך א סוד אין די דרייצן זעכציג. מען דארף פרעגן די מקובלים, "אלף שלש מאות ושישים ושיש". וואס איז די סוד? עס איז זיכער אז דער רמב"ם האט אין זינען געהאט עפעס א טיפע סוד אין די נומער פון די אצבעות פון די הייליגע רמב"ם. סוד פון די שש ועשרים, מיט די היינטיגע ספרים אין די הייליגע רמב"ם. איך ווייס נישט וואס די סוד איז. נאך איינס און פופציג שורות אין יעדער עמוד. אקעי, שטימט.

בקיבור, ביז דאן זאגט דער רמב"ם, אויב דו ווילסט שרייבן אויף מיינע עמאונטס, אדער אפילו אויב דו ווילסט מאכן אביסל קלענער, און לכבוד דעם וועסטו האבן אביסל מער דפים פארקערט... אה, אפשר די "חסר דף או שתים או שלש או יתר", אפשר מיינט ער צו זאגן אז די גאנצע אורך והיקף איז נישט פונקטליך. ס'קען זיין אז דו וועסט האבן צוויי דריי דפים מער אדער ווייניגער, ווייל די אורך והיקף ווייס איך נישט צו עס קען פונקטליך זיין.

נו, גוט, ממילא לא תגענו, דו דארפסט זיך נישט פלאגן און דו דארפסט נישט מאכן די ריכטיגע חשבונות.

דיסקוסיע: צי היינטיגע ספרים טשעקן דעם חשבון?

Speaker 1

מילא, מיר וועלן דארפן זען צו מ'קען טון אזוי ווי דער רמב"ם מיט א תורה. איך ווייס נישט, די היינטיגע תורה'ס... איך האב געזען מענטשן רעדן, איך האב נישט געטשעקט אין מיינע שיטס, מ'דארף טשעקן צו ס'איז... אויב איר האט א סופר וואס קען אריינקומען מיט א הערה און אונז פארציילן צי מ'טשעקט דאס, צי היינטיגע ספרים מאכן פאראויס דעם חשבון ס'זאל אויסקומען אן ארכי-קע-קייפע, צי מ'טוט דעם חשבון מיט'ן רמב"ם און אזוי ווייטער.

איך האב פערזענליך געזען וואס טענה'ן אז עס קומט אויס בערך אזוי עניוויס, לויט וויאזוי אונז פירן זיך צו שרייבן לויט די... אבער איך האב נישט געהערט קיינמאל אז זיי רעדן וועגן דעם, סאו איך ווייס נישט. איך דארף פרעגן, אויב איינער ווייסט זאל ער אונז פארציילן, אריינשיקן א מעסעדזש, מ'שרייבט נאך דאס.

שוין, אבער ס'קען זיין, ס'קען זיין אז היינטיגע צייטן דארף מען בכלל ווייניגער מקפיד זיין, ווייל טרעפנדיג ווען דער קלאף איז זייער זייער דיק און מענטשן שרייבן זייער גרויסע אותיות, קען אויסקומען אז דער היקף זאל זיין מורא'דיג לאנג און דער אורך זאל זיין מורא'דיג שמאל און עס זאל זיין ממש דיספראפארשיאנעל, וואס זאל נישט זיין שייך. און עס וואלט דאן אויסגעקומען זייער שווער צו נוצן, ווייל עס וואלטן געווען משוגע'נע העווי און ריזיגע ספרי תורה.

איינו, וואס אלע קלאפערס איז נישט זייער דיק, איז עס קיינמאל נישט... געווענליך ארבעט עס זיך אויס, פארשטיסטו? מ'דארף ווייניגער מקפיד זיין.

Speaker 2

איך הער, איך הער.

Speaker 1

ס'איז אמת אז מ'איז שוין צוגעוואוינט, די תורה'ס וואס אונז האבן געווענליך האבן א געוויסע פראפארשיאן, ס'זעט נישט אויס ווערד, ווי יענער זאגט א גראבע פינגער. אויף דעם האב איך געזאגט א דוגמה אז מגילה איז א פלאץ וואס ס'זעט אסאך מאל אויס ווערד און די מענטשן קומען מיט אזא שמייכל "זעסט, דאס איז מיין סטייל, ווייל אזוי קען איך עס האלטן ווען איך שטיי", אבער יעדע מענטש און זיין ענין. ס'דא מענטשן וואס האבן דיספראפארשיאנעל זייער לאנגע מגילה'ס מיט נאר א פאר שורות אין איטש.

Speaker 2

יא, ווייל די 11 שורות מגילה'ס איז טאקע פאני.

Speaker 1

אביסל אפן. פארקערט, דארט עפנט זיך עס אביסל, נישט געפערליך, עס איז געבליבן אפן, עס איז דאך דא אביסל ספעיס. מען מאכט אלעס טייט, און אויב עס וועט זיך סטרעטשן, וועט מען עס פיקסן.

די כלל איז, די זאך, אויב מען איז צו טייט, צו מדויק, איז נישט גוט, ווייל עס צעברעכט זיך צו גרינג. מען דארף אלעמאל לאזן אביסל ספעיס אז עס זאל זיך קענען סטרעטשן, זיך אויפגעפענען.

יא, אבער איך זע דאס האט א יסוד.

עמודי עץ חיים

Speaker 1

ועושה לו שני עמודים של עץ, פארוואס מאכט מען צוויי, וואס דאס איז וואס מיר רופן עץ חיים, צוויי העלצער פון עץ, אחד בתחלתו ואחד בסופו. ותופר העור, ס'איז אינטערעסאנט, דער רמב"ם זאגט "של עץ", מיינט אז די הלכה איז דווקא עץ.

היינט איז דא די וואס מ'רופט גאלדענע, אבער ס'איז נאר אויבן און אונטן. די עץ אליין מאכט מען נישט, יא? ס'איז א הלכה? איך מיין אז די עצים זענען וואס קאנעקט די ספר. איך ווייס נישט צו ס'איז א הלכה. היינט איז דא די וואס מאכן א זילבערנע זאך, מען מאכט נישט פון אינעווייניג. איך בין נישט זיכער, איך מיין אז ס'איז נאך אלץ דא אן עץ, וואס אויבן און אונטן פון די עץ לייגט מען גאלד אדער זילבער. דאס איז אן עקריבה, דאס איז אפשר א הלכה.

ווייטער זעט די שאלה, עמודים של עץ, פארוואס עץ? אחד בתחלתו ואחד בסופו, ותופר העור שבה בתחלה ובסוף על העמודים בגידים כדי שיהא נגלל עליהם. ס'איז גאנץ פראקטיש, דאס איז געווען וואס זיי האבן נישט געקענט טראכטן פון עפעס אנדערש, ווייל אויף עץ קען מען אויך ארויפנייען מיט די תפירות, קען מען עס קאנעקטן אויף די עץ, כדי שיהא נגלל עליהם.

זייער גוט. די פוינט איז, אז עס איז נישט נאר ארויפגיין די כתב אויף דעם, עס איז נישט שייך, עס וועט ווערן צובראכן, איך ווייס.

רוח בין עמוד לעמוד

Speaker 1

וירחיק בין עמוד לעמוד כרוחב כתב שבדף. דאס איז די זעלבע זאך, אה, אביסל מער ספעיס, נישט נאר צוויי אצבעות, נאר אפשר אביסל מער.

ספר תורה שנקרע — דין תיקון קריעות

Speaker 1

זאגט ווייטער דער רמב"ם, ספר תורה שנקרעה בו יריעה, וואס טויג שתי תפירות. אקעי, יעצט גייט ער בארירן אז עס האט זיך צוריסן. א קריעה אין א ספר תורה. קריעה מיט אן עין. וואס טוט זיך אז ס'האט זיך צוריסן א ספר תורה? וויאזוי פיקסט מען עס? ווען מעג מען עס פיקסן?

זאגט דער רמב"ם, א ספר תורה וואס האט זיך צוריסן אינמיטן א פעידוש, א יריעה, איז די שאלה וואו איז יעצט די לאך? אויב די לאך רייסט אדורך צווישן גאנצע גאנצע ליינס, וואלט עס געמאכט זייער מיאוס די תורה, ווייל מ'גייט יעצט פיקסן און ס'גייט זיין פעדעמער אינמיטן פון ווערטער. אבער אויב איז עס נאר אין צוויי ליינס, דאס הייסט נאר צוויי ווערטער גייען ווערן געהערט, זאל מען עס יא פאררעכטן, זאל מען עס צונעמען. אבער תוך שלש, אויב ס'רייסט אריין אין דריי ליינס, לא יתפור, זאל מען עס נישט פיקסן, נאר מ'זאל ריפלעיסן יענע יריעה.

חילוק בין יושנה לתדשה

Speaker 1

זאגט דער רמב"ם, במה דברים אמורים? ביושנה, אן אלטע ספר תורה. וואס מיינט יושנה? נישט לאו דווקא אז ס'איז אלט צוואנציק יאר, ס'מיינט אז ס'איז אן עפצו ניכר. וואס מ'דערקענט נישט די... זיי האבן פריער געלערנט אז א ספר תורה ווערט באהאנדלט מיט א מאטעריאל וואס הייסט עפצא, א כעמיקאל וואס הייסט עפצא, וואס דאס מאכט די גלאטקייט אדער

איז, מ'לייגט עס אריין צוזאמען איז אויך גוט. יא, אבער אויך דא, זאל מען מאכן די גאנצע... דער רמב"ם זאגט אז די בתים אין די תפילין איז די תפילין. דער רמב"ם זאגט נישט אז מען זאל צוזאמקנעפלען שטיקלעך. היינט ווען מען מאכט די בתים, א חלק פון זיי זענען נישט פון איין עור, יא, אבער... אקעי.

אקעי, זאגט דער רמב"ם, לכבוד די הלכה אז "לא יוסיפו על שמונה דפים", זאגט ער אז "אין נזהרין שלא ירבו על תשעה דפים". מען קען עס צוטיילן, ווייל עס דארף כאטש זיין מער ווי דרייסיג, זאל זיין ארבעה לכאן וחמש לכאן, זאל מען עס צוטיילן. "במה דברים אמורים, בתחלת הספר ובאמצעו". איין גוט. דאס הייסט, דעמאלטס נארמאל אנהייבן שרייבן דריי אדער פיר אדער פינף. "אבל בסוף הספר, אפילו פסוק אחד בדף אחד, עושין אותו דף לבדו". ווייל וואס איז געבליבן מיט די עקסטערע ווערטער? ער איז סטאק, ס'איז פשוט. וואס גייט ער טון, איבערשרייבן די גאנצע זאך פון פריש? יא, ווייל ס'איז יא דא. ניין, טיר. מאכט ער.

אזוי איז עס, "ותופרין אותן משאר היריעות". יא, אקעי. גייען מיר ווייטער.

הלכה יג: תפירת היריעות — מיט גידין

Speaker 1

יא, תפירת היריעות. וויאזוי מען ניט זיי צאם. "אין תופרין היריעות אלא בגידין של בהמה או חיה טהורה, ואפילו מנבלות וטרפות, וצריך שיהיה מן המין המותר כדי שיתפרו בו התפילין". דאס איז די הלכה למשה מסיני. "לפיכך אם תפרן שלא בגידין, או בגידי בהמה טמאה, פסל". האט ער געפסל'ט די ספר תורה. וואס דארף ער יעצט טון? ס'בלייבט נישט פסול. ס'איז פסול ווילאנג ס'לייגט דארט. וואס דארף ער טון? ער זאל עס צונעמען און ער זאל עס צוריק צוזאמנייען מיט כשר'ע.

הלכה יד: וויאזוי מען ניט — נישט פון אויבן ביז אונטן

Speaker 1

"כיצד תופרין היריעות? כשמונה שתי יריעות זו אצל זו, אינו תופר כל היריעה כולה מתחלה ועד סוף". ס'זאל נישט זיין פארדעם פון אויבן ביז אונטן פון די יריעה, נאר אויבן און אונטן זאל בלייבן אביסל צוטיילט די יריעות. פארוואס? זאגט דער רמב"ם, "כדי שלא יקרעו בעת שגוללין אותה". אויב מ'וואלט עס געמאכט טייט, ווען ס'וואלט געווען אינגאנצן גענייט פון אויבן ביז אונטן, וואלט זיך עס צוריסן אינמיטן. און יעצט האט זיך געזען אז ענדערש אביסל צורייסן פון אויבן אדער פון אונטן, און דאס קען מען גרינגער פיקסן. ס'גייט זיך נישט צורייסן, ס'איז שוין אפען. ס'איז קלוג. ווייל אפילו אויב ס'וועט זיך צורייסן אביסל ווייל מ'גייט טייט, צורייסט זיך עס אויבן אדער אונטן, וואס דארט קען מען גרינג פיקסן. אויב מ'דארף עפעס פיקסן אינמיטן, זאל מען נישט צוריקגיין, און ס'איז נישט דא וואס זאל זיך טראסקענען. ס'איז נישט צוגעבינדן. איך מיין אז דאס איז דאך דאס. שיעור אירוע, בניהותא, מעט למעלה, מעט למטה, לויט ווי ער דארף. עס איז לכאורה אירוע, באמת, איך פיל אז ס'מיינט אביסל אזוי ווי... בקיצור, מ'לאזט צו וועג. פשוטו כמשמעו, מ'לאזט עס אלעמאל אביסל אפן. פארקערט, דארט עפנט זיך עס אביסל.

דין ספעיס און תפירה

Speaker 1

עס גייט זיך נישט צורייסן, עס איז שוין אפן.

ניין, עס קען, אפילו אויב עס איז טייט, קען עס דאך זיך צורייסן אביסל ווייל מען גייט טייט, צורייסט זיך עס אויבן אדער אונטן, און דאס זאל מען קענען גרינג פיקסן. אויב עס איז דא קאנטס, איז נישט דא וואס זאל זיך צורייסן, עס איז נישט צוגעבונדן בכלל.

דאס איז דאך דא א שיעור יריעה. ונוח מעט למעלה ומעט למטה בלא תפירה, דאס איז לכאורה א יריעה. באמת זאגט ער, איך פיל אז עס מיינט אזוי ווי, בקיצור, מען לאזט צוועגס. די תפירה איז אלעמאל, מען לאזט

דעמאלטס א יריעה, א יריעה האט... אקעי.

תפירת קרעים בגידין

:Speaker 1

איז די רמ"א, "כל הקרעים", די אלע צעריסענע שטיקלעך וואס מ'נייט זיי צו, טוט מען עס נאר מיט גידין שטובעים את היריעות אלו לאלו. דארף מען אויך ניצן די גידין מן המותר בפיד. דארף מען... איז דאס אויך א הלכה למשה מסיני? אדער דאס איז סתם, פארשטייטו, תפירה בגידין איז הלכה למשה מסיני, איז עס מעכב, קיין פראבלעם קעיס. ניין, אבער אדער די כבוד פון די ספר תורה איז אז אלעס וואס מ'נוצט איז נאר מן המותר בפיד. אקעי.

שמירה שלא תחסר אות

:Speaker 1

וכל הקרעים יזהר שלא תחסר אות אחת, אז די אלע תפירות איז נאר גוט ווי לאנג אלעס איז שיין און ס'האט נישט מקלקל געמאכט קיין ווארט. אויב ס'איז נישט גוט, ער ברענגט אז די רמ"א זאגט אז ס'איז דא וואס פירן זיך אז מ'איז תופר ווען ס'איז צעריסן מיט משי, אדער אנדערע פירן זיך, ער זאגט אויך אז מ'לייגט... דאס האב איך געזען, מ'לייגט אזא שטיקל פארמעט פון אונטן, און דעמאלטס מיט קליי באכטס אדער עפעס אזא זאך, דעמאלטס איז אויך דא א וועג וואס מ'קען פארעכטן. אקעי.

:Speaker 1

עד כאן איז פרק ט' פון וויאזוי צו מאכן א ספר תורה, הלכות ספר תורה.

וואס? די עיבוד, יא. און אזא ספר תורה וואס האט די אלטקייט און מ'דערקענט נישט די עיבוד, גייט מען זייער שטארק זען די ריס מיט די תפירה. אבל אם ניכר הגויל שעפצו, אויב איז עס אבער זייער א גוטע קוואליטי גויל וואס האט נאך די עפעקט פון די עפצא, דעמאלטס גייט מען נישט אזוי שטארק זען די קריעה, די צוריסנקייט צווישן די שורות, איז עס יא כשר.

הסברא פון דער חילוק

:Speaker 1

און סתם אזוי, כ'ווייס נישט וואס די פשט איז, איך וואלט געטראכט אפשר סתם אלטע תורות, ס'איז שוין אלט, ריפלעיס עס פאר א גוט יאר. אויף א נייע תורה גייסטו איבערמאכן ווייל ס'האט זיך אביסל צוריסן?

ניין, איך מיין אז ס'מאכט סענס, ווייל טראכט פון א גוטע קוואליטי, דיקע פארמענט וואס האט זיך צוריסן, מ'פיקסט עס, אבער ס'איז דיק, ס'איז שטארק, יא? מ'קען עס אויסנוצן. אבער די שוואכע איז לכתחילה צעבראכן, און דו גייסט צונויען, ס'גייט נישט זיין אויף די זעלבע שניט, ס'גייט עס שוין צוויי מאל צובראכן, ס'איז שוין סיי אלט און סיי צוריסן, ס'איז שוין נישט. איך מיין אז פאר די זעלבע סיבה פארוואס אויף אן אלטן מענטש מאכט מען נישט אלע מיני סורדזשעריס.

איך מיין אז ביי דף לדף וביי טבור לטבור יתפור.

דאס הייסט, דאס האבן מיר געלערנט אז תוך שלש מיינט אז ס'האט זיך צוריסן א... צווישן ווערטער, אבער רווח בין ווערטער איז גרינגער. ס'איז